

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет**

Факультет обліку і аудиту

Кафедра аудиту, ревізії та аналізу

Домашенко Сергій Миколайович

**Економічна експертиза витрат, доходів і фінансових
результатів суб'єкта господарювання**

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

освітньо-професійна програма – «Економічна експертиза»

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО ВИТРАТ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

- 1.1. Еволюція поняття “ фінансові результати ” та основні тенденції розвитку їх обліку на сучасному етапі
- 1.2. Аналіз наукових поглядів щодо визначення актуальних проблем обліку, економічної експертизи та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів
- 1.3. Аналіз методів і моделей щодо планування та прогнозування фінансових результатів

Висновки до 1-го розділу

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВИТРАТ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

- 2.1. Організаційно-економічна характеристика основних показників діяльності підприємства
- 2.2. Організація обліку на підприємстві
- 2.3. Фінансовий облік витрат, доходів та фінансових результатів
- 2.4. Особливості управлінського обліку витрат, доходів та фінансових результатів

Висновки до 2-го розділу.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ЕКСПЕРТИЗИ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

- 3.1. Комплексний аналіз витрат, доходів та фінансових результатів
- 3.2. Розробка факторної моделі чистого прибутку

3.3. Експертна оцінка прогнозного звіту про фінансові результати (про сукупний дохід)

Висновки до 3-го розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО ВИТРАТ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

1.1. Еволюція поняття “ фінансові результати ” та основні тенденції розвитку їх обліку на сучасному етапі

Фінансові результати підприємств відображають ефективність роботи підприємства за всіма напрямками його господарської діяльності: виробничою, збутовою, фінансовою та інвестиційною, які складають фундамент економічного розвитку підприємства і стійкості його фінансових відносин з партнерами. Збільшення фінансового результату створює фінансову базу для самофінансування підприємства, здійснюючи розширене його відтворення.

Проаналізувавши нормативно-правову базу України, зазначили, що в законодавстві не розглядається сутність поняття «фінансові результати».

Згідно НП(С)БО , прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати. А збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійсненні ці витрати [72].

За допомогою дослідження наукової літератури з питань визначення сутності поняття «фінансовий результат», дало змогу згрупувати існуючі підходи за трьома основними напрямками: фінансові результати трактуються як результат діяльності, як прибуток (збиток) та як приріст (зменшення) капіталу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Наукові підходи щодо визначення сутності поняття
«фінансовий результат»

№	Автор	Трактування терміну
1.	Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В [11;58]	Приріст (зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворився в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.
2.	Вороніна О.О. [15]	Якісна характеристика фінансово-господарської діяльності, яка в цілому характеризує результат економічних відносин підприємства.
3.	Грязнова А.Г. [26]	Фінансовий результат підприємства – це виражені в грошовій формі економічні результати господарської діяльності комерційних організацій всіх форм власності в цілому та у розрізі підрозділів.
4.	Дубровіна Т.А. [33]	Фінансовий результат діяльності організації (прибуток або збиток) визначається як приріст власного капіталу, що з'явився в процесі її підприємницької діяльності.
5.	Жуков В.Н. [34]	Зведений (інтегруючий) показник, що характеризує фінансовий результат діяльності підприємства, є балансовий (валовий) прибуток або збиток.
6.	Калюга О.В., Калюга Є.В. [41]	Потік грошових коштів, що надходять в резерв держави, підприємства або окремої особи в процесі розподілу національного доходу.
7.	Кондраков Н.П. [46]	Відображає зміну власного капіталу за визначений період в результаті виробничо-фінансової діяльності підприємства.
8.	Лебедзевич Я.В. [49]	Кінцевий результат фінансово-господарської діяльності правильніше було б назвати не балансовим прибутком, а доходом по балансу, оскільки назва показника повинна відображати його економічну суть.
9.	Мочерний С.В. [56]	Грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або підрозділів, виражена в прибутках (збитках).
10.	Стоуп Д., Хетчинг Х. [83]	Фінансовий результат визначається як приріст або зменшення вартості майна при постійному капіталі на початок і кінець періоду
11.	Чацкіс Ю.Д., Лісюк О.М., Михайлова Т.П. [87]	Кінцевий результат діяльності підприємства, який характеризується сумою прибутку чи збитку.

Провівши аналіз наукових джерел, можна зробити висновок, що поняття «фінансовий результат», як видно з таблиці 1.1, науковці трактують по-різному, проте вкладають приблизно однаковий зміст у своє трактування.

Такі вчені, як Лебедзевич Я.В., Чацкіс Ю.Д., Лисюк О.М. визначають фінансовий результат, як кінцевий результат діяльності підприємства, але в різній інтерпретації.

Розглянувши дані визначення, ми можемо проаналізувати розбіжності в даних поглядах, з одного боку це показник, а з іншого боку це результат діяльності.

Отже, узагальнюючи всі розглянуті поняття та ознаки, слід зазначити, що фінансовий результат – це прибуток або збиток суб'єкта господарювання, що визначається як різниця між доходами та витратами підприємства і виступає одним із джерел фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства, основним критерієм оцінки її ефективності.

Можна зробити висновок, що фінансові результати - це комплексна система взаємозалежних показників, що формуються в декілька етапів, у вигляді різниці між доходами та витратами, визначаються практично всіма факторами, які впливають на всі аспекти діяльності підприємства. З'ясування значущості певного фактора, можливості його використання, роблять обґрунтованішими управлінські рішення. Впливаючи на ті з них, які найбільше пов'язані з параметрами, якими керують, можна формувати фінансові результати, відповідно до цілей організації [81].

Процес формування фінансових результатів спрямований на те, щоб досягти потрібного їх розміру, реалізувати всі резерви, за рахунок фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Тому, слід розглянути підходи щодо формування фінансових результатів (табл. 2).

Таблиця 1.2.

Підходи щодо формування фінансових результатів

База підходу	1. Міжнародні стандарти фінансової звітності	2. Національні стандарти України
Характеристика підходу	<p>Для визначення фінансового результату рекомендують застосовувати метод «витрати-випуск».</p> <p>В обліковій практиці зарубіжних країн використовують два варіанти цього методу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - передбачається визначення фінансового результату звітного періоду як різниці між доходами від реалізації і витратами періоду; - фінансовий результат обчислюється як різниця між вартістю чистих активів на кінець і початок періоду з виключенням внесків капіталу і вилучень. 	<p>Передбачено формування фінансових результатів за двома системами залежно від побудови фінансового обліку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - передбачає зіставлення доходів із витратами, та вартістю розподілу адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат; - фінансовий результат обчислюється як різниця між доходами підприємства та витратами, які акумулюють у звіті про фінансові результати згідно з їхніми характером (за елементами).

Згідно міжнародних стандартів фінансової звітності, за методом «витрати-випуск» фінансовий результат визначається співвідношенням витрат та доходів від реалізації. Витрати обліковуються лише за елементами, що дає змогу визначити в бухгалтерському обліку новостворену вартість і фінансовий результат. Зазначимо, що чистий результат за рік повинен бути тотожним для розрахунку за кожним з варіантів. Представлені варіанти вважають взаємодоповнюючими. У вітчизняній практиці алгоритм визначення фінансових результатів для середніх і великих підприємств передбачено НП(С)БО [72].

Отже, формування фінансових результатів може змінюватись залежно від цілей розвитку підприємства. Якщо підприємство загалом прагне досягнути високі темпи розвитку, збільшення обсягу продажів, збільшити

частку ринку та прибутку, то метою формування фінансових результатів є високі темпи їхнього зростання. Якщо підприємство просто стабілізує свою діяльність, задовольняючись лише мінімальним рівнем рентабельності або навіть збитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентроване на отримання такої суми, що забезпечує поточну платоспроможність. А якщо в основу діяльності підприємства покладено інтереси власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного або власного капіталу.

Зазначимо, що наразі не існує універсальної схеми формування фінансових результатів для підприємств різних форм власності, схема залежить від прийнятої в країні нормативної бази. Але нестабільний стан економіки України, якій спостерігається починаючи з 2008 року, негативно позначився на діяльності багатьох українських підприємств. Спостерігається стабільна тенденція до збільшення кількості порушених справ про банкрутство.

Світова фінансова криза спричинила появу істотних проблем реального і фінансового сектору економіки України та привела до зростання кількості фінансово неспроможних підприємств у різних галузях. Вітчизняними підприємствами треба швидко і ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та активно вдосконалювати облік та економічний аналіз своєї діяльності, це і викликає більш раціонально використовувати власні доходи, мінімізувати витрати та більш ефективно використовувати отримані прибутки.

1.2. Аналіз наукових поглядів щодо визначення актуальних проблем обліку, економічної експертизи та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів

Реформування обліку в цілому та обліку доходів, витрат і фінансових результатів зокрема торкнулося не тільки термінології, а й порядку визнання доходів і витрат, їх оцінки, класифікації, накопичення на рахунках, закриття на фінансові результати, формування та розподілу прибутку тощо. Це обумовило необхідність дослідження і аналізу низки проблемних питань щодо обліку витрат, доходів та фінансових результатів в рамках системного підходу.

В умовах сучасного розвитку ринкових відносин управління господарською діяльністю підприємства вимагає відповідних змін у веденні обліку.

Необхідно провести суцільне дослідження авторів, які наведені в розгорнутому вигляді у навчальних підручниках, навчально-методичних та практичних посібниках з розбивкою за питаннями теми, яка стосується бухгалтерського обліку та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів діяльності підприємства, як однієї з основних складових теоретичного забезпечення даного дослідження.

Узагальнимо дані про питання обліку, експертизи та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів, що розглядалися в навчально-практичній літературі на рис. 1.1.

Проаналізувавши, можна сказати що більший інтерес у навчально-практичній літературі з бухгалтерського обліку та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів приділяється : визначенню понять «витрати», «доходи» та «фінансові результати»; класифікації витрат та загальному порядку обліку витрат, доходів та фінансових результатів.

На сучасному етапі ринкових реформ та в умовах підвищення конкуренції підприємства мають більш раціонально використовувати отримані доходи, мінімізувати власні витрати та збільшувати прибутки від діяльності. Тому у науковців викликає інтерес до дослідження питань з обліку, експертизи та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів діяльності підприємств. Для більш детального аналізу проблемних питань обраної теми проаналізовано періодичні видання, присвячені обліку, економічній експертизі та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів за останні 4 роки.

В результаті опрацювання наукових праць більшість статей в періодичних виданнях присвячено саме фінансовим результатам діяльності підприємства, бо проблеми обліку, експертизи та аналізу фінансових результатів є дуже важливими та вкрай актуальними, а також вимагають особливої уваги у зв'язку із складнощами економічного сьогодення країни та нестабільності і невизначеності у нормативно-правовій базі обліку. Саме зараз фінансовий результат відіграє найважливішу роль, оскільки від нього залежить не лише майбутнє підприємства, а й держави; тому, що з доходів утворюється ряд державних фондів, які йдуть на підтримку різних бюджетних програм та інші заходи та також утворення фондів підприємства, та поповнення його власних коштів.

Важливість огляду періодичних видань, щодо обліку, експертизи та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів, полягає в можливості ознайомитись і оцінити теоретичне та практичне значення для діяльності всіх підприємств.

Проаналізувавши зміст періодичні видання можна побачити, що багато статей присвячено не лише обліку, експертизі і аналізу витрат, доходів та фінансових результатів діяльності підприємства, але й ставлять перед собою більш детальне дослідження даною тематики та вирішення проблемних питань.

На сучасному етапі розвитку суспільства все більша увага приділяється інтеграційним процесам розвитку економіки, тому більшість міжнародних та національних конференцій присвячені саме цим процесам. Виникає необхідність висвітлення проблематики обліку, експертизи та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів пристосованих до сучасних умов розвитку економіки.

Враховуючи наявність проблемних питань бухгалтерського обліку та аналізу витрат, доходів та фінансових результатів діяльності підприємств, які потребують детальнішого розгляду та вирішенню проблемних питань.

1.3. Аналіз методів і моделей щодо планування та прогнозування фінансових результатів

На даний час основною запорукою ефективної економічної діяльності та конкурентоспроможності підприємств, є випуск необхідного обсягу якісної продукції у визначений час за прийняттого рівня цін. Враховуючи ці умови, надійним елементом управління виробничими процесами є запровадження

оптимальної інформаційної системи планування економічної діяльності підприємства.

Одним із складніших етапів планування на підприємстві є саме процес прогнозування як економічної, так і фінансової діяльності підприємства. Так абсолютним результуючим показником діяльності кожного суб'єкта господарювання є сума отриманого прибутку, тому постає питання вибору моделі прогнозування прибутку, яка дає змогу точніше визначити фінансові результати діяльності підприємства у майбутньому.

Отримання інформації про майбутнє, особливий вид передбачення можливих або бажаних змін фінансового стану сучасних підприємств є необхідним елементом формування їх ринкової стратегії. Без прогнозу показників фінансового стану підприємство не має змоги планувати розвиток своєї матеріально-технічної бази, робити витрати, віддача від яких віддалена в часі від їх проведення, розумно будувати свої господарські відносини з покупцями й постачальниками, банками, іншими партнерами.

Дане питання актуальне тим, що через часті зміни в економіці без прогнозування фінансових показників діяльності, суб'єкт господарювання просто не зможе планувати свій подальший розвиток, свої витратні статті, тощо.

Прогнозування, як один із методів управління не повинен зводитися тільки до розрахунку орієнтирів, що мають кількісне вираження. Під ним також потрібно розуміти метод пошуку оптимальних стратегічних рішень для підприємства. У цьому значенні прогнозування тісно пов'язано з перспективним аналізом, оскільки остаточний варіант дій приймається після порівняльного аналізу різних варіантів, зокрема і альтернативних [43].

Найважливішими функціями прогнозування в системі стратегічного управління є:

- визначення можливих цілей і напрямків розвитку об'єкта прогнозування;

- оцінка соціальних, економічних, наукових, технічних та екологічних наслідків реалізації кожного з можливих варіантів розвитку об'єктів прогнозу;

- визначення змісту заходів щодо забезпечення реалізації можливостей та послаблення загроз кожного з можливих варіантів розвитку прогнозованих подій;

- оцінка необхідних витрат і ресурсів для впровадження розроблених заходів і наслідків щодо обмежень у системі «час — гроші».

Таке інформаційне забезпечення є основою для прийняття стратегічних рішень: визначення загально корпоративної, конкурентної та функціональних стратегій, їх коригування відповідно до змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства, розширення або звуження масштабів діяльності, вихід на нові ринки, зміна асортименту тощо. [7, С.180].

Розробка прогнозу повинна здійснюватися у чіткій послідовності:

- 1) збір даних;
- 2) редукція даних;
- 3) побудова моделі та її оцінка;
- 4) екстраполяція обраної моделі (фактичний прогноз);
- 5) оцінка отриманого матеріалу.

Методи прогнозування поділяються на методи, в яких кожен показник прогнозується окремо, враховуючи його індивідуальну динаміку та методи, які враховують існування взаємозв'язку між окремими показниками. Різні

статті повинні змінюватися узгоджено, адже вони характеризують одну єдину економічну систему [27].

Загальновідомими кількісними методами короткострокового прогнозування прибутку підприємства є методи екстраполяції, які ґрунтуються на статистичних тенденціях зміни відповідної характеристики, тобто на часовий ряд (рис. 1.2).

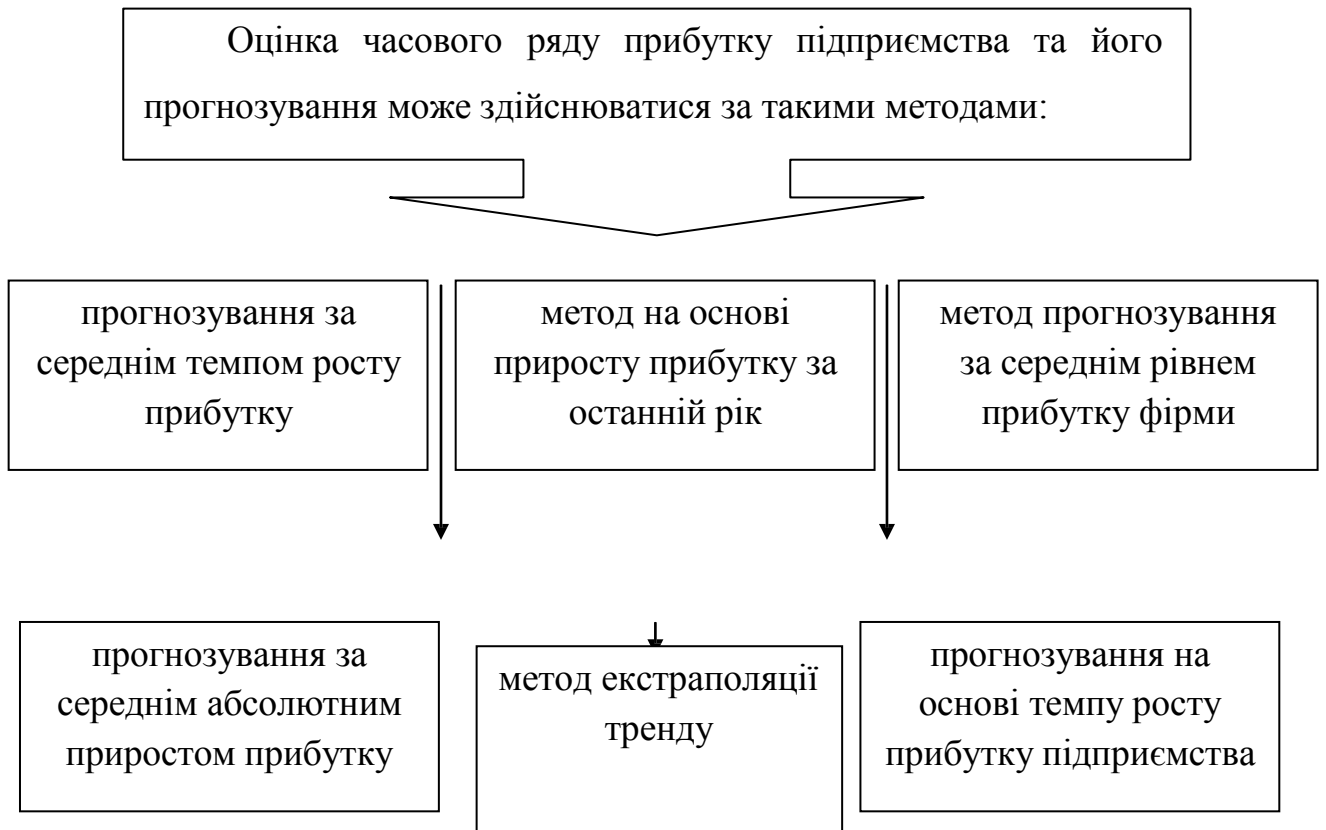


Рис. 1.2. Методи прогнозування прибутку

Розглянемо особливості основних із цих методів.

Визначення прогнозного значення прибутку підприємства за середнім його рівнем здійснюється за формулою:

(1.1)

–

де Y – прогноз прибутку за середнім його рівнем, n – кількість аналізованих періодів, y_i – спостережні значення динаміки прибутку підприємства.

Основною характеристикою ефективності здійснення прогнозу прибутку є рівень ймовірності. В Цьому випадку похибку прогнозованого значення прибутку буде досить незначною, відповідно такий прогноз буде мати дуже високу ймовірність настання. Проте оцінка фінансових результатів за середнім значенням динаміки даного показника є досить ризикованою через нестабільність економічних процесів. Тому використання даного методу прогнозування для реального підприємства є неможливим.

Іншим методом прогнозування є метод, який оснований на абсолютному прирості за останній рік, який визначається за формулою:

$$\Delta y = y_n - y_{n-1} \quad (1.2)$$

а прогнозоване значення прибутку визначається за формулою:

$$y_{t+\Delta t} = y_t + \Delta t * \Delta y \quad (1.3)$$

де Δy – приріст прибутку за останній рік, y_n – значення прибутку підприємства за останній рік, y_{n-1} – значення прибутку за рік, що передує останньому, $y_{t+\Delta t}$ – прогнозоване значення прибутку на основі абсолютного його приросту, y_t – значення показника ряду за останній рік, Δt – кількість років прогнозу.

Цей метод враховує період упередження прогнозу прибутку підприємства, проте як і попередній метод, має свій недолік, який полягає в припущенні, що прибуток змінюється так само, як і в попередніх періодах, тобто не використовується інформація про минулі періоди [43].

Що стосується методу прогнозування фінансового результату за середнім абсолютним приростом, який оцінює на скільки одиниць у середньому збільшується або зменшується рівень динаміки прибутку

порівняно з попереднім показником за одиницю часу, то середній приріст визначається за формулою:

$$\text{---} \quad (1.4)$$

а прогнозоване значення прибутку:

$$Y_{t+\Delta t} = y_n + \Delta t^* \quad (1.5)$$

де --- - середній абсолютний приріст прибутку, y_n - значення прибутку за останній період, y_1 - значення прибутку у першому періоді, t – кількість періодів, $Y_{t+\Delta t}$ – прогнозоване значення прибутку на основі середнього абсолютного приросту, Δt – кількість років прогнозу.

Даний метод хоча і враховує в певній мірі характер зміни прибутку підприємства. Проте лише за перший та останній періоди, при цьому не враховується загальна його зміна за проміжний період часу [4].

Ще одним методом прогнозування є визначення прогнозу значення прибутку підприємства на основі побудови лінії тренду.

Лінія тренду – це інструмент, за допомогою якого можна визначити тенденцію зміни явища чи процесу.

Екстраполяція тренду може бути застосована у тому випадку, коли динаміка прибутку описується відповідним рівнянням. Прибуток не є постійною величиною і має тенденцію до змін, тим паче основний фінансовий результат підприємства – це чистий прибуток. Тому важливою особливістю побудови лінії тренду прибутку є можливість вибору рівняння, яким описується лінія тренду.

Вибір рівняння лінії тренду залежить від динаміки прибутку підприємства. Таким чином, пряма лінія тренду описує прибуток, який зростає чи спадає з постійною швидкістю, це добре описує фінансові результати у вигляді прибутку чи збитку, які спочатку швидко зростають чи

убувають, а потім поступово стабілізуються. Якщо прибуток має стійку тенденцію до зростання, то лінія тренду описується степеневим рівнянням. Проте для описання чистого прибутку, як абсолютного показника економічної діяльності підприємства після врахування всіх понесених втрат, ефективніше буде описання лінії тренду за допомогою поліному 6 степеня, який доцільно використовувати для аналізу набору даних нестабільної величини [3]. Таку лінію тренду можна описати за допомогою рівняння:

$$ax^6 + bx^5 + cx^4 + dx^3 + ex^2 + fx + g = 0, a \neq 0 \quad (1.6)$$

де a,b,c,d,e,f,g – розрахункові параметри поліному, $x^6, x^5, x^4, x^3, x^2, x$ - незалежні фактори.

Даний поліном має високу ймовірність, тому дана модель прогнозування є найбільш ефективною для прогнозування економічної діяльності підприємства.

Слід зазначити, що одним із найважливіших економічних показників, що характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства є чистий прибуток. На зміну цього показника впливають численні техніко-експлуатаційні й економічні чинники. У зв'язку з цим актуальне значення має факторний аналіз даного показника, тобто вивчення і вимір впливу окремих чинників на його зміну. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що методологічним питанням факторного аналізу показникам прибутку присвячено чимало робіт. Однак, незважаючи на активні дослідження в цьому напрямку, ця проблема потребує постійної уваги як зі сторони науковців, так і з боку практиків.

Для факторного аналізу чистого прибутку викорчовуємо метод ланцюгових підстановок, заємозв'язок даних показників можна представити у вигляді формули:

$$\text{ЧП}(3) = \Delta\Pi \times \text{ОА} \times d_{\text{ОА}} \times R_{\text{чист}} \times \Phi_{\text{В}} \times \Phi_{\text{З}} \quad (1.7)$$

де $\Delta\Pi_{(OA)}$, $\Delta\Pi_{(d\ OA)}$, $\Delta\Pi_{(R)}$, $\Delta\Pi_{(Фв)}$, $\Delta\Pi_{(Фз)}$, $\Delta\Pi_{(ПП)}$ - абсолютна зміна чистого прибутку внаслідок зміни відповідних чинників;

OA_0 , OA_1 – середні залишки оборотних активів відповідно в базисному та звітному роках ;

d_{OA0} , d_{OA1} – оборотність оборотних активів відповідно в базисному та звітному роках ;

$R_{чиста0}$, $R_{чиста1}$ – чиста рентабельність діяльності відповідно в базисному та звітному роках;

$Фв_0$, $Фв_1$ - фондovіддача відповідно в базисному та звітному роках;

$Фз_0$, $Фз_1$ - фондозабезпеченість відповідно в базисному та звітному роках;

$ПП_0$, $ПП_1$ - продуктивність праці відповідно в базисному та звітному роках.

Ця модель дозволяє дослідити, як на чистий прибуток підприємства впливають показники, що характеризують : економічний потенціал підприємства (середні залишки оборотних активів), ефективність використання ресурсів (фондовіддача та продуктивність праці), ділову активність (оборотність оборотних активів), рентабельність фінансово-господарської діяльності (чиста рентабельність), якісний стан основних засобів (фондозабезпеченість).

Тобто розглядаються майже всі групи показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, рентабельність його діяльності та ефективність використання ресурсів і є можливість кількісно і якісно оцінити взаємозв'язок між ними, як елементами однієї системи. Тому зазначену модель можна вважати адаптивною до сучасних вимог фінансового аналізу, основними принципами якого є системність і комплексність.

Отже, якісний прогноз фінансових результатів діяльності підприємства в поєднанні з комплексною діагностикою отриманих даних стає надійним інформаційним підґрунтям для вищого керівництва підприємства щодо прийняття поточних і стратегічних рішень. Можливість максимально комплексно підійти до даного питання надає метод прогнозової фінансової звітності, що включає розробку прогнозного балансу та звіту про фінансові результати підприємства. Це пояснюється тим, що в результаті його використання прогнозуються не поодинокі показники (наприклад, обсяг реалізації), а усі значимі результати діяльності підприємства. Точність і ефективність побудованої моделі прогнозу будуть безпосередньо залежати від правильності підбору даних, обсягів статистичної інформації щодо результатів діяльності підприємства за попередні періоди та ступеню врахування чинників зовнішнього середовища, що прямо або опосередковано впливають на діяльність підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВИТРАТ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика основних показників діяльності підприємства

Аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства було проведено на ТОВ (на основі умовних даних).

- .

Організаційну структуру підприємства наведено на рис.2.1:

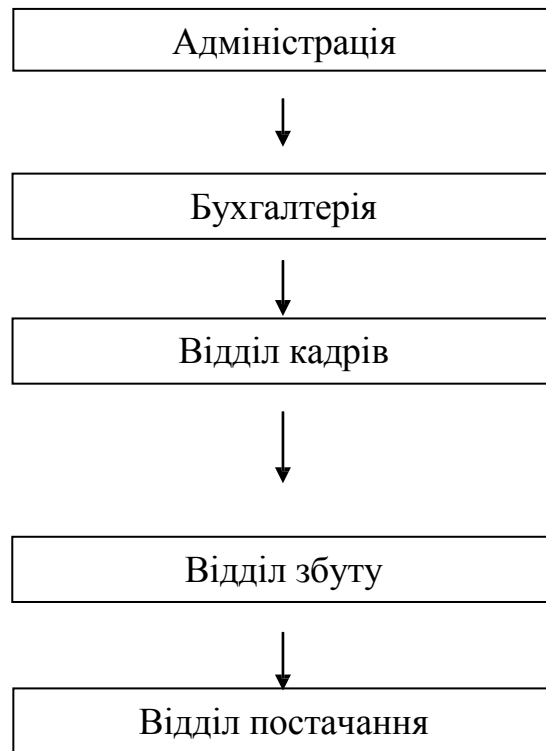


Рис. 2.1. Організаційна структура підприємства

На поточний час ТОВ не планує створювати нові дочірні підприємства, філії, представництв та інші відокремлені структурні підрозділи.

Основні види діяльності даного підприємства такі:

- виробництво хліба та хлібобулочних виробів;
- операції з нерухомим майном;
- здавання в оренду власного нерухомого майна.

Таблиця 2.1

Характеристика діяльності підприємства

№ з/п	Ознака	Характеристика
1.	Основні види послуг, що надає емітент	Здача в оренду власного майна

2.	Джерела сировини	Власне майно товариства, яке здається в оренду
3.	Залежність від сезонних змін	Відсутня
4.	Основний ринок збуту	Юридичні та фізичні особи, в яких є потреба в виробничих і службових приміщеннях.
5.	Основні клієнти	ТОВ "ЛОТ"
6.	Основні ризики в діяльності емітента	Спад виробництва в різних галузях економіки впливає на основних клієнтів, робить їх неплатоспроможними
7.	Заходи емітента щодо зменшення ризиків, захисту своєї діяльності та розширення виробництва та ринків збуту	Розширення ринків збуту, залучення інвесторів.
8.	Канали збуту	Безпосереднє надання послуг замовникам, залучення реклами.
9.	Рівень впровадження нових технологій, нових товарів, положення емітента на ринку	Низький, положення емітента на ринку не є домінуючим

Основними конкурентами ТОВ є підприємства які надають послуги оренди та хлібзаводи. Особливості продукції (послуг) емітента є оренда приміщень, устаткування, які постійно потребують ремонту. Але визначаються і перспективні плани розвитку, а саме залучення інвестицій, розвиток орендних послуг, підтримання нерухомості в належному стані.

У своїй діяльності товариство керується Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні " [71] та Постановою Кабінета Міністрів України [74]. Товариство застосовує План рахунків бухгалтерського обліку у відповідності до Наказу Міністерства фінансів України [73].

При здійсненні експертизи було виявлено, що підприємство не має жодного компонента, який би відповідав ознакам припиненої діяльності та його визнано як утримуваний для продажу. Порухення справи про

банкрутство товариства, внесення ухвали про його санацію не відбувалося. У 2016 році товариство здійснювало облік згідно прийнятої Облікової політики, що базується на вимогах стандартів обліку України та податкового законодавства. Зміни у облікову політику не вносилися. Коригування фінансової звітності по виявлених помилках попередніх років у 2016 р. не проводилося. У 2016 році зупинення та ліквідація окремих видів діяльності товариства відсутня.

Проведемо аналіз основних економічних показників діяльності.

Нематеріальні активи, інші необоротні матеріальні активи, незавершене будівництво на 31.12.16 відсутнє. Індиксація основних засобів у 2016 році не проводилась. Протягом 2016 року виробничі запаси складають - 95,8 тис.грн

Поточна дебіторська заборгованість обліковувалася за первинною вартістю. У звітному періоді дебіторська заборгованість з пов'язаними сторонами не виникала і на дату балансу відсутня. Прострочена дебіторська заборгованість відсутня. У 2016 р. списання безнадійної простроченої дебіторської заборгованості не відбувалося.

Поточні зобов'язання відображено у обліку за сумою погашення. Формування у обліку товариства інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності відбувається згідно Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання".

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу – 33 особи. Середньооблікова чисельність позаштатних працівників та сумісників – фактично за період 6 осіб. Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) відсутня. Фонд оплати праці всього 536.9 тис.грн. Кадрова програма товариства спрямована на забезпечення рівня кваліфікації робітників операційним потребам

товариства, на матеріальне заохочення, своєчасну виплату заробітної плати та інших винагород.

Таблиця 2.2.

Експертна оцінка основних економічних показників

№ з/п	Назва показника	Абсолютна величина		Абсолютна величина		іни
		Зм	іни	Зм	іни	
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	1146,2	2459,6	1313,4	2615,3	155,7
2	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	956,0	2050,3	1094,3	2179,7	129,4
3	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-22,5	-9,9	12,6	7,2	17,1
4	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт) грн.	1779,2	1506,8	-272,4	1332,4	-174,4
5	Власний капітал, тис. грн.	16,8	16,8	0	16,8	0
6	Необоротні активи, тис. грн.	978,5	1004,1	25,6	996,6	-7,5
8	Оборотні активи, тис. грн.	949,5	891,1	-58,4	906,1	15
7	Загальний розмір капіталу, тис. грн.	1688,0	1591,9	-96,1	1611,0	19,1
8	Поточні зобов'язання, тис. грн.	242,6	304,4	61,8	296,6	-7,8

Здійснивши експертизу основних економічних показників діяльності підприємства показало, що підприємство починаючи з 2016 року працює ефективніше ніж працювало в попередні роки.

Також спостерігається зменшення поточних зобов'язань та поява прибутку (рис. 2.2). в розмірі 7,2 тис. грн. (на відміну від попередніх трьох років, де підприємство було збитковим). Але треба зробити більш

детальніший аналіз головних фінансово-економічних показників діяльності підприємства.

Прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, найвагомим джерелом формування державного бюджету. Тому створеного прибутку повинно бути достатньо не тільки для задоволення фінансових потреб самого підприємства, а для фінансування суспільних фондів споживання, розвитку науки, освіти, охорони здоров'я тощо. У збільшенні прибутку зацікавлені підприємство і держава [92].

Крім показників прибутковості (ефективності) на підприємстві аналізується показники оборотності (ділової активності) (табл.2.3).

Таблиця 2.3.

Експертна оцінка показників оборотності (ділової активності) підприємства

№ п/п	Коефіцієнт	Формули	Баланс	2011 рік	2012 рік	Зміна, %
1	Фондовіддача	Фв = чистий обсяг реалізованої продукції/ вартість запасів;	$\text{Фв} = \frac{\text{ф.2ряд.030} / (\text{ф.1ряд.031гр.3} + \text{ф.1ряд.031гр.4})}{2}$	0,79	0,84	106,3
2	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Кв.к.=ЧВ / Власний капітал	$\text{Ковк} = \frac{\text{ф.2ряд.030} / (\text{ф.1ряд.д.380гр.3} + \text{ф.1ряд.380гр.4})}{2}$	2,57	2,71	105,4
3	Коефіцієнт оборотності активів	Коа= Чиста виручка від реалізації продукції/ Середньорічна вартість активів	$\text{Коа} = \frac{\text{ф.2ряд.030} / \text{ф.1}((\text{ряд.д.280гр.3} + \text{ряд.280гр4})}{2)}$	2,16	2,28	105,5
4	Коефіцієнт оборотності	Кокз= Чиста виручка від	$\text{Кокз} = \frac{\text{ф.2ряд.030}}{((\text{ф.1ряд.д.530гр3} + \text{ф.1ряд.550гр3})}$	24,43	40,36	165,2

	кредиторської заборгованості	реалізації продукції/ Середньорічна сума кредиторської заборгованості	$+ф.1ряд.570гр3+ф.1ряд.580гр3+ф.1ряд.530гр4ф.1ряд.550гр4+ф.1ряд.570гр4+ф.1ряд.580гр4)/2)$			
5	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Кодз=Чиста виручка від реалізації продукції/ Середньорічна сума дебіторської заборгованості	$Кодз=ф.2ряд.030/((ф.1ряд.160гр3+ф.1ряд.170гр3+ф.1ряд.210гр3+ф.1ряд.160гр4+ф.1ряд.170гр4+ф.1ряд.210гр4)/2)$	12,26	11,17	91,1
6	Коефіцієнт оборотності запасів	Коз=Собівартість продукції/Вартість запасів	$Кооз=ф.2ряд.030/((ф.1ряд.260гр3+ф.1ряд.260гр4)/2)$	4,6	4,8	104,3

Виходячи з експертизи показників оборотності ТОВ «Підволочиський хлібзавод» можна зробити висновки - всі показники ділової активності мають тенденцію до збільшення, що є позитивним аспектом для діяльності підприємства. Єдиним показником, що зменшився – це оборотність дебіторської заборгованості, отже нам скоріше виплачують кошти дебітори.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу 2016 році збільшився на 105,4% порівняно з попереднім періодом, це означає що підприємство почало більш інтенсивно використовувати власні джерела фінансування активів.

Коефіцієнт оборотності активів характеризує, наскільки ефективно використовуються активи з точки зору обсягу реалізації, оскільки показує, скільки гривень реалізації припадає на кожну гривню, вкладену в активи підприємства, іншими словами, скільки разів за звітний період активи обернулися у процесі реалізації продукції. В нашому випадку цей коефіцієнт

має тенденцію до підвищення, а чим вищий оборот, тим ефективніше використовуються активи.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується [91].

Період погашення кредиторської заборгованості:

$$Ч_{\text{кз } 2011} = 360 / 24,43 = 14,74 (\text{дн.})$$

$$Ч_{\text{кз } 2012} = 360 / 40,36 = 8,9 (\text{дн.})$$

Таким чином, розрахунки показують зменшення комерційного кредиту, що надається підприємству в 2016 році в порівнянні з 2015 роком, а зменшення періоду погашення кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності запасів дає можливість встановити швидкість обороту запасів для забезпечення виконання завдання з продажу (реалізації) готової продукції (товарів, робіт, послуг). Аналіз свідчить про позитивну тенденцію збільшення значення цього коефіцієнта, що позитивно відображається на забезпеченні обсягу реалізації продукції.

Період обороту запасів:

$$Ч_{\text{з } 2008} = 360 / 4,6 = 78,26 (\text{дн.})$$

$$Ч_{\text{з } 2009} = 360 / 4,8 = 75 (\text{дн.})$$

Як бачимо, підвищення ефективності діяльності підприємства здійснюється за рахунок прискорення обертання ресурсів і скорочення періоду їх обороту, що і спостерігається на аналізованому підприємстві.

Збільшення числа обертів можливе шляхом скорочення періоду виробництва або скорочення періоду обігу. Скорочення періоду виробництва потребує вдосконалення технології, модернізації і автоматизації виробництва.

Скорочення періоду обігу потребує більш ефективного і раціонального використання ресурсів, прискорення документообrotу і розрахунків.

Таким чином, аналіз головних економічних показників діяльності підприємства показав покращення його роботи в 2016 році порівняно з попередніми роками. А усі проаналізовані показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності. Проте аналіз згідно загальних нормативів показав, що підприємство знаходиться в незадовільному стані, всі показники менше норми і мають тенденцію до зниження. Підприємство існує за рахунок запозичених коштів, його витрати значно перевищують отримані доходи.

2.2. Організація обліку на підприємстві

Мета ведення обліку та фінансової звітності за Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" – це надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства .

Під організацією обліку розуміють систему умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції. Її призначення - удосконалення та раціоналізація обробки інформації, розподіл робіт між персоналом бухгалтерії, наукова організація праці [82].

Організація бухгалтерського обліку - це діяльність керівників підприємства спрямована на створення постійного впорядкування та удосконалення системи бухгалтерського обліку з метою подальшого забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [12].

Раціональна організація і досконала техніка проведення експертизи мають велике значення для отримання об'єктивного висновку щодо якості товарів, виявлення фальсифікованих товарів.

Проведення експертизи включає три етапи: підготовчий, основний, заключний.

Для кожного етапу характерні специфічні особливості, засоби, методи та способи, які впливають на кінцевий результат експертизи.

На підготовчому етапі готують документи, на підставі яких призначається експертиза:

- заявка на проведення експертизи, яка оформляється замовником;
- наряд на проведення експертизи .

Організація обліку та експертизи на ТОВ ставить перед собою такі основні завдання:

- своєчасне, достовірне, безперервне відображення всіх фактів господарської діяльності, які були здійснені на підприємстві;
- обробка даних за допомогою відповідних процедур, прийомів та способів у відповідності до вихідної інформації;
- складання на основі отриманого масиву обробленої інформації, зафіксованої у первинних документах і регістрах балансу і фінансової звітності та подачі їх зацікавленим користувачам.

Організація експертизи облікових даних ТОВ «Підволочиський хлібзавод» зводиться до вирішення наступних принципово важливих питань:

- розробка концепції облікової політики підприємства;
- визначення межі застосування фінансового та управлінського обліку.

Суб'єктами в організації обліку на ТОВ виступають керівник підприємства - директор та головний бухгалтер, об'єктом є система обліку.

Під час здійснення експертизи визначено, що облік на ТОВ ведеться безперервно з дня реєстрації до його ліквідації, згідно законодавства України (процес реєстрації, накопичення, узагальнення та збереження інформації про діяльність підприємства ведеться безперервно від створення юридичної особи і до дати припинення юридичної особи).

До компетенції власника може входити питання організації обліку, але він передав цю функцію посадовій особі (головному бухгалтеру) відповідно до законодавства та установчих документів.

Власник підприємства як особа, найбільш зацікавлена в результатах діяльності підприємства та їх визначенні, має пріоритетне право у вирішенні питання організації бухгалтерського обліку.

Головний бухгалтер несе відповідальність як за організацію обліку, так і за збереження відповідної документації протягом встановлених законодавством строків.

Таблиця 2.4.

Терміни зберігання документів обліку та звітності

№ п/п	Документи бухгалтерського обліку та звітності	Термін зберігання
1.	Річні бухгалтерські звіти, примітки до звітності, спеціалізовані форми	до ліквідації підприємства
2.	Первинні документи, які фіксують факт виконання господарської операції, що є підставою для запису в реєстрах бухгалтерського обліку та податкових записів.	3 роки (за умови завершення перевірки податковими органами з питань додержання податкового законодавства)

Для забезпечення ведення обліку підприємство самостійно обирає форми його організації:

1) введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;

2) користування послугами спеціаліста з обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

3) ведення на договірних засадах обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;

4) самостійне ведення обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися [16].

На підприємстві обрана перша форма організації обліку, тобто є окремий відділ – бухгалтерія, на чолі з головним бухгалтером. Незалежно від обраної форми ведення обліку, відповідальність за його організацію, ведення і зберігання документації залишається на керівнику підприємства. Керівник підприємства (власник чи уповноважений орган) несе відповідальність за те, що облік повинен забезпечити складання фінансової звітності, в якій вся інформація є вільною від упередженості, повною з усіх суттєвих аспектів та доречною для потреб користувачів.

На ТОВ самостійно:

- визначили облікову політику;

- обрали форму обліку (проста спрощена форма), при цій формі господарські операції відображаються у Книзі обліку господарських операцій;

- розробили систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначали права працівників на підписання бухгалтерських документів;

- затвердили правила документообороту і технологію обробки облікової інформації:

- чітко розмежували функцій і обов'язків між працівниками підприємства (точне знання обов'язків підвищує відповідальність кожного співробітника, при цьому виключає дублювання операцій при роботі з документами),

- передача документів на всіх етапах проходження (на розгляд, виконання, від одного виконавця до іншого) здійснюється тільки через головного бухгалтера.

Перелічені правила оформлювалися наказом керівника підприємства про організацію обліку та облікову політику підприємства.

На ТОВ керівник створив необхідні умови правильного ведення обліку, забезпечив неухильне виконання всіма підрозділами та працівниками, причетними до обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

На ТОВ головний бухгалтер виконує наступні функції:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності;

- організовує контроль за відображенням на рахунках обліку всіх господарських операцій;

- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;

- забезпечує перевірку стану обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства.

На підприємстві використовується централізована форма обліку, тобто весь обліковий апарат зосереджений у центральній бухгалтерії й адміністративно та методологічно підпорядкований головному бухгалтеру.

Щодо облікової політики на можна сказати, що взагалі облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Під принципами обліку розуміють правила яким необхідно користуватись при вимірюванні, оцінки та реєстрації господарських операцій при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Під методом обліку розуміють:

- методи нарахування амортизації на основні засоби;
- методи оцінки запасів при їх вибутті;
- методи нарахування резерву сумнівних боргів та ін.

Зміна облікової політики можлива лише у випадках, які передбачені П(С)БО №6 "Виправлення помилок та зміни у фінансовій звітності".

Облікова політика - внутрішній документ, що визначає сукупність способів ведення обліку товариства первинного спостереження (документація, інвентаризація), вартісного вимірювання (оцінка і калькулювання), поточної угруповання (рахунки і подвійний запис) та підсумкового звернення (балансова звітність) фактів господарської діяльності, які регламентуються законодавством України, Статутом товариства, внутрішніми документами організації [89].

На ТОВ «Підволочиський хлібзавод» прийнятий наказ "Про облікову політику підприємства" на виконання вимог Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також з метою дотримання підприємством єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності.

Основні положення облікової політики:

- ведення обліку на підприємстві покласти на бухгалтерську службу підприємства на чолі з головним бухгалтером;

- застосовувати План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. З метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації дозволити головному бухгалтеру своїм розпорядженням вводити додаткову систему субрахунків;

- облік витрат товариства вести на рахунках класу 9 "Витрати діяльності" без використання рахунків класу 8 "Витрати по елементах";

- при відображенні в обліку господарських операцій і подій застосовувати норми відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених Міністерством фінансів України;

- за відсутності необхідних норм у вітчизняних П(С)БО застосовувати аналогічні норми системи міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО-МСФЗ (IAS-IFRS) на підставі того, що національні стандарти не можуть суперечити міжнародним;

- установити тривалість нормального операційного циклу виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг) один календарний місяць;

- перед складанням річної фінансової звітності проводити інвентаризацію

активів та зобов'язань підприємства станом на 1 грудня поточного року;

- у складі малоцінних необігових активів ураховувати об'єкти вартістю не більше 1000 грн (одна тисяча) і з очікуваним строком використання (експлуатації) більше одного року (або операційного циклу).

- на підприємстві можуть бути установлені такі методи нарахування

амортизації: для об'єктів основних засобів - прямолінійний, зменшення залишкової вартості чи кумулятивний методи; для малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів - у розмірі 100 % вартості таких об'єктів у першому місяці їх використання; для інших необоротних матеріальних активів - прямолінійний метод;

- проводити переоцінку тих об'єктів основних засобів, залишкова вартість яких відрізняється від їхньої справедливої вартості на дату балансу більше ніж на 15 %.

- одиницею запасів вважати кожну назву, однорідну групу, вид цінностей;

- аналітичний облік руху запасів відображати: у бухгалтерії – у кількісно-сумовому відображенні; на складах - у кількісному відображенні;

- при перерахуванні доходів, витрат і грошових коштів, виражених в іноземній валюті, середньозважений валютний курс не застосовувати;

- покласти на головного бухгалтера відповідальність занедопущення несанкціонованого доступу до облікової інформації;

- контроль за виконанням цього наказу покласти на головного бухгалтера підприємства.

Отже, основне призначення і головне завдання прийнятої облікової політики – максимально адекватно відобразити діяльність підприємства сформувати повну, об'єктивну і достовірну інформацію про неї, корисну для прийняття ефективних економічних рішень.

В цілому, під час проведення експертизи визначено, що облік ведеться у відповідності з чинним законодавством. На підприємстві створені необхідні умови для правильного ведення обліку, затверджені правила документообороту технології обробки інформації, система рахунків регістрів обліку. Головний бухгалтер забезпечує дотримання встановлених єдиних

методологічних засад, складання і подання в встановлені терміни фінансової звітності, організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

2.3. Фінансовий облік витрат, доходів та фінансових результатів

Облік є актуальним як для внутрішніх користувачів, так і для зовнішніх, які приймають рішення про партнерські зв'язки з підприємством, інвестування капіталу в його розвиток, банківського кредитування, придбання акцій, отримання дивідендів тощо.

Основна мета обліку - це складання форм звітності, передбачених національними стандартами України для інформування про економічні показники й фінансові результати власних менеджерів і зовнішніх осіб, які зацікавлені у діяльності підприємства. Такі показники є обов'язковими для опублікування в пресі й не становлять комерційної таємниці.

На основі даних обліку можна скласти баланс, який служить для аналізу структури активів, зобов'язань та власного капіталу, визначення наявності власних оборотних коштів (робочого капіталу), прибутковості, платоспроможності та інших показників, такий аналіз дає змогу виявити сильні та слабкі сторони фінансової діяльності підприємства [84].

Законом про бухгалтерський облік та звітність в Україні передбачене обов'язкове ведення фінансового обліку всіма господарюючими суб'єктами.

Ведення обліку передбачає суворе дотримання законів, нормативних актів, положень, стандартів, інструкцій і принципів.

Регулювання обліку можна відобразити на чотирьох рівнях:

1) закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, які регулюють питання ведення бухгалтерського обліку у всіх суб'єктів господарської діяльності;

2) нормативні документи Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, Державного казначейства України, Державної податкової адміністрації, Національного банку України та інших органів управління. Ці документи реєструються в Міністерстві юстиції України і є обов'язковими для виконання, але вони не повинні суперечити документам першого рівня;

3) нормативні акти, інструкції, методичні рекомендації, вказівки, листи міністерств і відомств, що виконують переважно роль роз'яснень або деталізації суті нормативних документів вищих рівнів;

4) на підприємстві формують облікову політику, враховуючи вимоги вищих рівнів управління та конкретні умови діяльності [28].

Основними документами, які регламентують порядок ведення обліку в Україні, є:

1) Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-ХІУ;

2) Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, затверджені Міністерством фінансів України;

3) План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291.

Відповідальність за організацію обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених первинних документів, реєстрів і звітності протягом

встановленого строку, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством [78].

Далі більш конкретніше розглянемо фінансовий облік витрат, доходів та фінансових результатів на прикладі досліджуваного підприємства (дані умовні).

Для накопичення інформації про доходи та витрати підприємства Планом рахунків передбачені окремі класи рахунків.

Клас 7 “Доходи і результати діяльності” – призначений для узагальнення інформації про доходи і результати діяльності підприємства. Рахунки з номера з 70 по 78 – це рахунки доходів. Рахунок 79 призначений для узагальнення інформації про результати діяльності підприємства.

Згідно з Інструкцією до застосування Плану рахунків підприємство зобов’язано вести рахунки цього класу [75].

Клас 8 “Витрати за елементами” – призначений для узагальнення інформації про витрати підприємства в розрізі елементів. Рахунки цього класу є активними. Підприємства самостійно приймають рішення щодо застосування чи не застосування рахунків цього класу.

Клас 9 “Витрати діяльності” – призначений для узагальнення інформації про витрати підприємства. Рахунки цього класу є активними.

Згідно з Інструкцією до застосування Плану рахунків усі підприємства зобов’язані вести рахунки цього класу.

Рахунки 8 класу щомісячно закриваються в кореспонденції з рахунком 23 “Виробництво” та відповідними рахунками 9 класу (91 “Загальновиробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут” та 94 “Інші витрати операційної діяльності”). Рахунки 7 та 9 класів закриваються щомісячно або в кінці звітної року в кореспонденції з рахунком 79 “Фінансові результати”.

Фінансовий результат діяльності підприємства за поточний звітний період (місяць, квартал або рік) визначається на рахунку 79 “Фінансові результати” після закриття рахунків доходів та витрат.

На підприємстві для обліку доходів використовує такі рахунки:

Дебет 70 “Доходи від реалізації”

Дебет 71 “Інший операційний дохід”

Кредит 791 “Фінансовий результат від основної діяльності”

Дебет 791 “Фінансовий результат від основної діяльності”

Кредит 90 “Собівартість реалізації”

Кредит 92 “Адміністративні витрати”

Кредит 93 “Витрати на збут”

Кредит 98 “Податки на прибуток”

Кредит 704 “Вирахування з доходу”

Дебет 74 “Інші доходи”

Кредит 793 “Результат від іншої звичайної діяльності”

Дебет 793 “Результат від іншої звичайної діяльності”

Кредит 97 “Інші витрати”

На субрахунку 794 “Результат надзвичайних подій” визначається прибуток (збиток) від надзвичайних подій.

Дебет 75 “Надзвичайні доходи”

Кредит 794 “Результат надзвичайних подій”

Дебет 794 “Результат надзвичайних подій”

Кредит 99 “Надзвичайні витрати подій”

Експертиза показує, що зручнішим, з точки зору наявності інформації для заповнення Звіту про фінансові результати та зменшення кількості проміжних бухгалтерських записів, є закриття рахунків доходів та витрат в кінці року. В цьому випадку накопичені з початку року залишки за рахунками 7 та 9 класів в будь-який момент являють собою готову інформацію для заповнення відповідних рядків I розділу Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)..

Метою складання Звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Для узагальнення інформації про фінансові результати від звичайної діяльності і надзвичайних подій підприємство використовує рахунок 79 «Фінансові результати», який ведеться за субрахунками:

791 «Результат основної діяльності»;

792 «Результат фінансових операцій»;

794 «Результат надзвичайних подій».

Фінансовий облік фінансових результатів ведеться за видами діяльності, для яких відкриті відповідні субрахунки. Рахунок 79 «Фінансові результати» має субрахунки, які наведено в Додатку В.

Аналітичний облік фінансових результатів ведеться за їх характером, видами продукції, товарів, робіт, послуг та іншими напрямками, визначеними підприємством в наказі про облікову політику підприємства.

Порядок відображення в обліку фінансових результатів (табл.2.5)

а) суму податку на додану вартість, включену до складу доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

Таблиця 2.5

Нарахування ПДВ від реалізації продукції на підприємстві

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Нараховано ПДВ на виручку згідно з чинним законодавством	70 «Доходи від реалізації»	64 «Розрахунки за податками й платежами»

Після здійснених записів на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності» списує суму чистого доходу від реалізації продукції. У

фінансовому обліку підприємство відображає наступними записами (табл. 2.6)

Підприємство визначає валовий прибуток (збиток) як різницю між чистим доходом від реалізації готової продукції і собівартістю реалізованої продукції.

Таблиця 2.6

Списання на фінансові результати суми чистого доходу від реалізації

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Віднесено чистий дохід від реалізації на фінансовий результат	70 «Доходи від реалізації»	791 «Результат операційної діяльності»

Для визначення валового прибутку підприємство визначає в обліку собівартість готової продукції, товарів, наданих послуг, виконаних робіт. Для цього в обліку здійснює наступні записи (табл. 2.7):

Таблиця 2.7

Списання на фінансові результати собівартості реалізованої продукції

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Списано на фінансові результати собівартість реалізованої продукції	791 «Результат операційної діяльності»	90 «Собівартість реалізованої готової продукції»

Аналітичний облік ведеться в декількох розрізах: перший напрям - по видах продукції, що реалізується, по групах товарів; другий напрям - за формами реалізації. У аналітичному обліку відбиваються: виручка від

реалізації; податок на додану вартість і акцизи; собівартість та результат (прибуток або збиток) від реалізації.

По кредиту рахунка 79 «Фінансові результати» та його субрахунків відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, а по дебету - суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також належна сума нарахованого податку на прибуток.

По кредиту субрахунка 791 «Результат основної діяльності» підприємства відображають суму доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт, послуг та іншої операційної діяльності в кореспонденції з дебетом рахунків: 70 «Доходи від реалізації» та 71 «Інший операційний дохід».

На дебет субрахунка 791 «Результат основної діяльності» наприкінці звітного періоду в порядку закриття рахунків списують:

- 1) собівартість реалізованої готової продукції, товарів, послуг (з кредита рахунка 90 «Собівартість реалізації»);
- 2) адміністративні витрати (з кредита рахунка 92 «Адміністративні витрати»);
- 3) витрати на збут (з кредита рахунка 93 «Витрати на збут»);
- 4) належну за даними бухгалтерського обліку суму податку на прибуток від звичайної діяльності (з кредита рахунка 981 «Податки на прибуток від звичайної діяльності») [5].

Шляхом порівняння на субрахунку 791 «Результат основної діяльності» кредитового обороту (загальна сума одержаних доходів від реалізації та інших операційний дохід) з дебетовим оборотом (загальна сума операційних витрат з урахуванням суми податку на прибуток від звичайної діяльності) визначають фінансовий результат (прибуток, збиток) від основної діяльності підприємства.

Визначену суму фінансового результату від основної діяльності підприємства списують на фінансово-результатний активно-пасивний рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» записом:

1) на суму одержаного прибутку:

Д-т рах. 791 «Результат основної діяльності»;

К-т рах. 441 «Прибуток нерозподілений»;

2) на суму збитку:

Д-т рах. 442 «Непокриті збитки»;

К-т рах. 791 «Результат основної діяльності».

Субрахунок 793 «Результат іншої звичайної діяльності призначений для визначення фінансових результатів іншої звичайної діяльності.

На кредит субрахунка 793 в кореспонденції з дебетом рахунка 74 «Інші доходи» списують доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, від неопераційної курсової різниці, від безоплатно одержаних активів та від іншої звичайної діяльності (зокрема, від списання кредиторської заборгованості по закінченні строку позовної давності, від вартості негативного гудвілу, яка визнана доходом, та ін.).

На дебеті субрахунка 793 «Результат іншої звичайної діяльності» в кореспонденції з кредитом рахунка 97 «Інші витрати» списують витрати, які виникли в процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але які не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг (зокрема, собівартість реалізованих фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, втрати від неопераційних курсових різниць і від уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій та інші витрати звичайної діяльності).

Фінансовий результат (прибуток, збиток), визначений за даними субрахунка 793 «Результат іншої звичайної діяльності», відповідними

запасами списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» [2].

За даними субрахунка 794 «Результат надзвичайних подій» визначають прибуток (збиток) від надзвичайних подій. На кредит цього субрахунка в кореспонденції з дебетом рахунка 75 «Надзвичайні доходи» списують доходи, одержані від надзвичайних подій (суми відшкодованих збитків від надзвичайних подій), а на дебет (у кореспонденції з кредитом рахунка 99 «Надзвичайні витрати» - втрати від надзвичайних подій (втрати від стихійного лиха, техногенних катастроф, аварій, пожежі тощо).

Сальдо субрахунка 794 «Результат надзвичайних подій» наприкінці звітнього періоду списують відповідним записами на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Таким чином на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» формуються фінансові результати від усіх видів діяльності підприємства - основної діяльності, фінансових операцій та надзвичайних подій.

Для контролю за фінансовими результатами від звичайної діяльності підприємства та аналізу цих результатів, крім узагальнених на синтетичних рахунках 70 "Доходи від реалізації", 90 "Собівартість реалізації", 74 "Інші доходи" та на інших рахунках даних, підприємство використовує деталізовані дані про фінансові результати діяльності.

Із переходом на облік за новими національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, розробленими на основі міжнародних стандартів, та на новий План рахунків аналітичний облік фінансових результатів особливо необхідний для складання Звіту про фінансові результати. Більше того, можна стверджувати, що без належно, раціонально організованого аналітичного обліку фінансових результатів практично не можливе складання об'єктивного Звіту про фінансові результати.

Аналітичний облік фінансових результатів повинен бути організований так, щоб за підсумком кожного звітного періоду із аналітичного обліку фінансових результатів можна було взяти підсумкові дані і перенести їх на відповідну статтю Звіту про фінансові результати [10].

Отже, фінансовий облік є важливою складовою загальної інформаційної системи підприємства, яка дає можливість визначати його фінансовий стан, позитивні чи негативні сторони діяльності в цілому.

Концептуальні основи фінансового обліку необхідно враховувати при розробці облікової політики підприємства, під якою розуміють сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються у роботі бухгалтерів для правильного і неупередженого відображення даних у фінансових звітах.

Облікова політика визначає форми і методи обліку, формується керівником і головним бухгалтером, виходячи із загальних принципів методології та організації обліку й конкретних умов діяльності підприємства.

2.4. Особливості управлінського обліку витрат, доходів та фінансових результатів

Управлінський облік - це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки та контролю всередині підприємства.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [71] визначено, що поряд з веденням бухгалтерського (фінансового) обліку згідно з чинним законодавством підприємства України самостійно розробляють систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій.

Необхідність формування управлінського обліку пов'язана з тим, що облік повною мірою не в змозі своєчасно задовольнити потреби керівництва в необхідній управлінській інформації. Він швидше зорієнтований на зовнішніх користувачів звітності та власників підприємства, які насамперед цікавляться отриманими загальними фінансовими результатами, величиною дивідентів, фінансовим станом на певну дату [39]. Фінансовий облік надає дані про факти, господарські операції, які вже сталися і на які вплинути вже не має можливості. Управлінці, менеджери підприємства цікавляться інформацією, аналіз якої дає змогу збільшувати доходи за рахунок зменшення витрат, оперативно впливати і контролювати формування собівартості продукції, визначати стратегію і перспективи розвитку підприємства. Надати таку інформацію може управлінський облік, який згідно із ст. 1 Закону ми розглядаємо як систему обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством. Дані управлінського обліку є конфіденційними. Управлінський облік в усіх державах, у тому числі в Україні, є не регламентованим, однак можливе нормативне визначення загальних принципів і концепції управлінського обліку, підходів і типів його організації, принципової побудови системи рахунків управлінського обліку і їх ув'язки із рахунками фінансового обліку [45].

Необхідність впровадження управлінського обліку на підприємствах України викликана часом і економічними умовами господарювання, а ефективність його доведена практичним досвідом окремих вітчизняних та зарубіжних підприємств.

Основними факторами, що необхідність запровадження управлінського обліку ТОВ, є:

- посилення конкуренції;
- розвиток автоматизації виробничих процесів, а також нових методів управління;

- використання комп'ютерної техніки для управління та автоматизація облікових робіт.

Основними завданнями управлінського обліку є:

1. Збір, обробка, узагальнення, зберігання та передача необхідної інформації для оперативного управління підприємством та прийняття оптимальних управлінських рішень з оптимізації процесу управління шляхом регулювання структури активів та пасивів підприємства. При цьому аналізується робота підприємства за центрами відповідальності з точки зору прибутку, рентабельності, собівартості, капітальних інвестицій тощо.

2. Перевірка законності та доцільності господарських операцій, забезпечення збереження господарських засобів та коштів, ефективне використання майна.

3. Визначення підсумків господарської діяльності та оцінка ефективності діяльності підприємства в розрізі реалізованих виробів, центрів відповідальності, управлінських і технологічних рішень. При цьому потрібно проводити порівняння загального фінансового результату за даними фінансового обліку з даними управлінського обліку з метою контролю за маркетинговою діяльністю.

4. Складання внутрішніх звітів, інформація яких призначена для власників підприємств та керівників (менеджерів) й інших внутрішніх користувачів бухгалтерської інформації. Зміст звітів може змінюватися залежно від їх цільового призначення і посади управлінця, для якого вони призначені [51].

Управлінський облік повинен забезпечити мінімізацію витрат на виробництво продукції й одержання максимального прибутку. Відповідно до інтересів користувачів управлінський облік має відповідати таким цілям: децентралізація контролю, в розрізі центрів відповідальності, за обліком витрат і формуванням собівартості продукції; впорядкування інформації в управлінській звітності, необхідної для прийняття управлінських рішень і розробки стратегічних дій підприємства [64].

Організація управлінського обліку на відбувається в такі етапи:

- методологічний етап, на якому обирається модель управлінського обліку, об'єкти та методи обліку витрат, елементи методу обліку, які будуть служити для формування інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень (план рахунків управлінського обліку, склад калькуляційних статей тощо).

- технічний етап, на ньому обираються склад реєстрів аналітичного обліку форми внутрішньої звітності, визначаються напрямки руху інформації в середині підприємства.

- організаційний етап, передбачає розподіл обов'язків між працівниками в системі управлінського обліку.

Для покращення експертизи за витратами підприємство використовує підхід до побудови аналітичних рахунків управлінського обліку: за центрами виникнення витрат.

Побудова обліку витрат у відповідності до організаційної структури дає можливість пов'язати діяльність кожного підрозділу з відповідальністю конкретних осіб (працівників, бригадирів, керівників дільниць тощо), оцінити результати діяльності кожного підрозділу та визначити їх вклад у загальні результати діяльності підприємства.

Так як витрати є одним із важливих об'єктів обліку, то виникає питання, що ж є центром виникнення витрат.

Центри виникнення витрат - це окремі структурні підрозділи підприємства, в яких можна організувати нормування, планування та облік витрат виробництва з метою спостереження, контролю та управління витратами виробничих ресурсів, а також оцінки їх використання [77].

Отже, центр відповідальності - це таке групування витрат, яке дозволяє поєднувати в одному обліковому процесі місця виникнення витрат:

виробництво, цех, дільницю, бригаду з відповідальністю їх керівників. Діяльність кожного центру відповідальності може бути оцінена з точки зору ефективності.

Основні вимоги до системи обліку за центрами відповідальності витратами ТОВ «Підволочиський хлібзавод»:

- своєчасне забезпечення керівника центру відповідальності оперативною достовірною інформацією, особливо про наявні ресурси;
- вимірювання, реєстрація інформації про використання ресурсів під час здійснення центром відповідальності кожної господарської операції;
- обробка, накопичення і своєчасна передача інформації про результати діяльності центру вищого рівня;
- створення передумов для прийняття об'єктивних якісних рішень на кожному рівні управління.

Отже, з точки зору здійснення функцій управління поділ підприємства за центрами відповідальності дозволяє: централізувати управління витратами, здійснювати контроль за їх формуванням на всіх рівнях управління, встановлювати винних за виникнення виробничих витрат та, в кінцевому результаті, суттєво підвищувати економічну ефективність господарювання.

На чолі кожного центру відповідальності є відповідальна особа – керівник центру, для якого чітко визначена сфера повноважень та відповідальності.

Керівники центрів відповідальності приймати участь у проведенні аналізу діяльності центру. Для кожного центру визначені показники, які характеризують ефективність діяльності.

На підприємстві розроблені бланки внутрішньої звітності; при цьому враховуються, що звіти центрів відповідальності містить лише ті статті витрат на виробництво, які може контролювати та на які може впливати центру дохід є грошовим виразом виготовленої продукції; витрати - грошовий вираз використаних ресурсів, а прибуток - різниця між доходом та витратами.

Центри доходів включають підрозділи збутової діяльності, керівники яких відповідають тільки за виручку від реалізації продукції, товарів, послуг та за витрати, пов'язані з їх реалізацією. Для аналізу ефективності роботи центру доходів можуть бути використані дані про відхилення від реалізації.

Центрами доходів є відділи: збутовий та відділ постачання.

Впровадження системи обліку фінансових результатів за центрами відповідальності є результатом необхідності формування внутрішньої документації підрозділів, яка є важливим інструментом контролю та надає синтезовану і узагальнену інформацію для розрахунку кінцевого результату. Використання можливостей комп'ютерних технологій дозволяє розширити систему звітів і розвинути її до діалогової системи запитів необхідної інформації.

Відповідно до потреб керівництва в інформації необхідна правильна організація і упорядкування системи всіх звітів. Зрозуміло, що без застосування ІТ це завдання буде складним і витратним. Важливою відмінністю автоматизованого обліку від ручного є значно більша гнучкість першого в понятті "обліковий період". Автоматизований облік, зберігаючи традиційний поділ періоду при веденні ручного обліку на місяць, квартал, рік, не дотримується лише цих обмежень. Звіти підрозділів підприємства можуть бути побудовані і роздруковані не лише за місяць, але й за декілька місяців або певний інтервал у межах місяця [13].

Розгляд питань обліку фінансових результатів за центрами відповідальності показало, що в сучасних умовах відсутня методика організації та програмне забезпечення цього обліку. Не описано принципи його організації і в нормативно-правовій базі обліку.

Для покращення управлінського обліку на ТОВ треба вжити наступні заходи:

- підвищити кваліфікаційний рівень кадрів;
- використовувати зарубіжний досвід підприємств, які займаються аналогічною діяльністю;
- поєднати та вдосконалити планування, фінансового обліку, контролю й аналізу, результатом якого має стати формування інформації для прийняття управлінських рішень і контроль за їх виконанням;
- розробити типові положення з впровадження системи управлінського обліку, яке б мало рекомендаційний характер, однак містило загальні принципи, концепції та підходи та інші.

Можна зробити висновок, що управлінський облік є підсистемою обліку, яка пов'язана з деталізацією витрат на виробництво та доходів в такому розрізі, який задовольняє систему управління. Дані управлінського обліку використовуються для прогнозування собівартості продукції, пошуку шляхів зниження норм витрат і ціни продукції. Управлінський облік на відміну від фінансового не регламентується і методика його ведення залежить від потреб системи управління конкретного підприємства.

Управлінський облік є невід'ємною складовою частиною фінансової системи. Ефективне управління, підприємствами, установами чи організаціями неможливе без кваліфікованого підходу до організації фінансового управління.

Правильний розрахунок витрат веде до оптимізації виробництва, а швидке опрацювання звітної фінансової документації- до належного контролю ситуації.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ та АНАЛІЗУ ВИТРАТ, ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

3.1. Комплексний аналіз витрат, доходів та фінансових результатів

Для розуміння ефективності роботи підприємства в цілому, на нашу думку, необхідно провести комплексний аналіз витрат, доходів та фінансових результатів діяльності ТОВ .

Кінцевою метою діяльності суб'єкта господарювання в сучасних умовах ринковою економіки є отримання прибутку, адже прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, найвагомим джерелом формування державного бюджету. Тому створеного прибутку повинно бути достатньо не тільки для задоволення фінансових потреб самого підприємства, а й для фінансування суспільних фондів споживання, розвитку науки, освіти, охорони здоров'я тощо. У збільшенні прибутку зацікавлені підприємство і держава [59].

Аналіз доходів та витрат підприємства має велике значення в системі загальної оцінки роботи суб'єкта господарювання. Це пов'язано з тим, що доходи та витрати мають безпосередній вплив на загальний фінансовий

результат діяльності підприємства, який може мати як позитивний, так і негативний характер.

Значення аналізу доходів та витрат підприємства полягає в обґрунтуванні шляхів збільшення доходів та скорочення витрат підприємства.

Задачами аналізу доходів і витрат підприємства є:

- оцінка виконання плану, динаміки та структури доходів та витрат підприємства;
- оцінка впливу факторів на доходи та витрати підприємства;
- визначення впливу факторів на прибуток підприємства від операційної, фінансової, інвестиційної та надзвичайної діяльності;
- пошук резервів збільшення доходів та зменшення витрат підприємства;
- обґрунтування та розробка заходів щодо використання виявлених резервів [21].

Оцінка фінансових результатів починається з аналізу динаміки й структури доходів та витрат, що дає можливість одержати найбільш загальне подання про фактори, що зробили вплив на їхнє формування. Далі необхідно проаналізувати динаміку доходів підприємства. Аналіз проводиться методом порівняння фактичних даних за звітний період зі звітними даними за попередній період

Аналіз доходів показав, що вони складається лише з двох складових: виручки від реалізації продукції та інших операційних доходів. Дані таблиці 3.1. свідчать, що найбільшу питому вагу у 2014 році займають інші операційні доходи, а вже в 2015 та 2016 роках в значній мірі збільшилася питома вага виручки від реалізації продукції 2459,6 тис. грн. та 2615,3 тис. грн. відповідно. Відбулося значне зменшення інших операційних доходів в 2015 та 2016 роках, порівняно з 2014 роком, від 1848 тис. грн. в 2014 році до 463,8 тис. грн. в 2016 році.

У 2015 році спостерігається тенденція зменшення загальної суми доходів на 96,8 тис. грн. порівняно з 2014 роком. Як основні причини необхідно відзначити значне зменшення інших операційних доходів на 1410,2 тис. грн. В 2016 році ситуація стабілізувалась, загальна сума доходів збільшилася на 181,7 тис. грн.

Як видно, в 2010-2012 роках у витратах найбільшу питому вагу має собівартість реалізованої продукції. Її сума скоротилася на 738,3 тис. грн. в 2016 році порівняно з 2015 роком, однак це можна вважати позитивною тенденцією, тому що зниження собівартості реалізованої продукції викликано не скороченням обсягу реалізації. Проаналізувавши динаміку витрат за період 2014-2016 роки, спостерігається нестабільна ситуація, бо в 2015 році загальна кількість витрат та відрахувань зменшилась на 284,7 тис. грн. порівняно з 2014 роком, а в 2016 році спостерігається збільшення витрат на 80,8 тис. грн. порівняно з 2015 роком.

Також треба зазначити, що відбулися загальні зміни в структурі витрат, а саме: в 2015 та 2016 роках скоротилися деякі статі витрат порівняно з 2014 роком та податок на прибуток відносили до витрат тільки в 2014 році.

Ефективність діяльності підприємства багато в чому залежить від того, швидкості та правильності орієнтування підприємства у ринкових відносинах. Аналіз фінансових результатів набуває при цьому особливої важливості і необхідності, адже умовою успішного функціонування підприємства та основою його ефективного розвитку на конкурентному ринку є стабільність [44].

Аналіз формування фінансових результатів діяльності підприємства відображає процес формування прибутку (збитку) за певний період, він складається з декількох етапів:

- визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, послуг);

- розрахунок валового прибутку (збитку);
- визначення фінансового результату (прибутку чи збитку) від операційної діяльності;
- розрахунок прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування;
- визначення фінансового результату від звичайної діяльності;
- визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду [63].

Формула визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД):

$$ЧД = Д - (ПДВ + АЗ + ІЗ + ІВ) \quad (3.1)$$

де $Д$ – дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$ПДВ$ – податок на додану вартість;

$АЗ$ – акцизний збір;

$ІЗ$ – інші збори або податки з обороту;

$ІВ$ – інші витрати.

Доцільно розрахувати чистий дохід за останні роки:

$$ЧД_{2010} = 1146,2 - 190,2 = 956 \text{ тис.грн.}$$

$$ЧД_{2011} = 2459,6 - 409,3 = 2050,3 \text{ тис.грн.}$$

$$ЧД_{2012} = 2615,3 - 435,6 = 2179,7 \text{ тис.грн.}$$

Як видно з розрахунків, величина чистого прибутку збільшувалася з кожним роком, а це означає що збільшився прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і є джерелом формування фонду споживання і фонду накопичення.

Формула для розрахунку валового прибутку :

$$ВП = ЧД - СР \quad (3.2)$$

де $ЧД$ – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$СР$ – собівартість реалізації продукції.

Величина валового прибутку:

$$ВП_{2010} = 956 - 1779,2 = - 823,2 \text{ тис.грн.}$$

$$ВП_{2011} = 2050,3 - 1506,8 = 543,5 \text{ тис.грн.}$$

$$ВП_{2012} = 2179,7 - 1332,4 = 947,3 \text{ тис.грн}$$

З вищезазначених розрахунків можна побачити, що величина валового прибутку значно зросла в 2016 році порівняно з попередніми (від від'ємного значення 823,2 тис. грн. до 947,3 тис. грн.) , це відбулося за рахунок збільшення величини чистого прибутку та зменшення собівартості реалізованої продукції.

Визначення фінансового результату від операційної діяльності здійснюється за формулою:

$$\Phi P_{од} = ВП + ІОД - (АВ + ВЗ + ІОВ) \quad (3.3)$$

де $ВП$ – валовий прибуток (збиток);

$ІОД$ – інші операційні доходи;

$АВ$ – адміністративні витрати;

$ВЗ$ – витрати на збут;

$ІОВ$ – інші операційні витрати.

На досліджуваному підприємстві цей показник має такі значення:

$$\Phi P_{од 2010} = - 823,2 + 1848 - 1019,2 = 5,6 \text{ тис.грн.}$$

$$\Phi P_{\text{од } 2011} = 543,5 + 437,8 - 1035 = -53,7 \text{ тис. грн.}$$

$$\Phi P_{\text{од } 2012} = 947,3 + 463,8 - 1286,4 = 124,7 \text{ тис. грн.}$$

Отже, як видно з розрахунків, фінансовий результат від операційної діяльності на підприємстві має досить нестабільний стан, він то зменшився в 2015 році порівняно з 2014 роком на 124,7 тис. грн., то знову збільшився в 2016 році порівняно з 2014 та 2015 роками, це відбувалося за рахунок змін в доходах та витратах від операційної діяльності підприємства.

Розрахунок прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування відбувається за формулою:

$$\Phi P_{\text{зд}} = \Phi P_{\text{од}} + (Д K + IOД + ID) - (\Phi B + B K + IB) \quad (3.4)$$

де $\Phi P_{\text{зд}}$ - фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування;

$\Phi P_{\text{од}}$ - фінансовий результат від операційної діяльності;

$Д K$ - доход від участі в капіталі;

$IOД$ - інші фінансові доходи;

ID - інші доходи;

ΦB - фінансові витрати;

$B K$ - витрати від участі в капіталі;

IB - інші витрати.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування має такий вигляд:

$$\Phi P_{\text{зд } 2010} = 5,6 + 0 - 0 = 5,6 \text{ тис. грн.}$$

$$\Phi P_{\text{зд } 2011} = -53,7 + 0 - 0 = -53,7 \text{ тис. грн.}$$

$$\Phi P_{зд\ 2012} = 24,7 + 0 - 0 = 24,7 \text{ тис. грн.}$$

Під час здійснення експертизи можна побачити, що на даному підприємстві показники фінансових результатів від операційної та звичайної діяльності до оподаткування в 2014-2016 роках тотожні, це викликано тим, що в діяльності ТОВ «Підволочиський хлібзавод» відсутні доходи та витрати фінансової діяльності та участі в капіталі, отже у них немає інвестиційної складової діяльності.

Визначення фінансового результату від звичайної діяльності :

$$\Phi P_{зд} = П(З) + -ПнаПР \quad (3.5)$$

де $\Phi P_{зд}$ - фінансовий результат від звичайної діяльності;

$П$ – прибуток від звичайної діяльності до оподаткування;

$З$ – збиток від звичайної діяльності до оподаткування;

$ПнаПР$ – податок на прибуток.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності розраховується наступним чином:

$$\Phi P_{зд\ 2010} = 5,6 - 28,1 = -22,5 \text{ тис. грн.}$$

$$\Phi P_{зд\ 2011} = -53,7 + 45,3 = -8,4 \text{ тис. грн.}$$

$$\Phi P_{зд\ 2012} = 24,7 - 13,7 = 11 \text{ тис. грн.}$$

Виходячи з вищезазначених розрахунків видно, що підприємство почало отримувати прибуток від звичайної діяльності тільки в 2016 році, в попередніх роках отримувало збитки, це відбувалося за рахунок отримання незначного прибутку та високого рівня податку на прибуток, а в 2016 році збільшився прибуток та значно зменшився податок.

Визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду:

$$ЧП(З) = \Phi P_{зд} + D_{нд} \pm ПнаП_{нд} - (B_{нд} + З_{ПнаП_{нд}}) \quad (3.6)$$

де $\Phi P_{зд}$ - фінансовий результат від звичайної діяльності (прибуток або збиток);

$D_{нд}$ - дохід від надзвичайної діяльності;

$ПнаП_{нд}$ - податок на прибуток від надзвичайної діяльності;

$B_{нд}$ - витрати від надзвичайної діяльності;

$З_{ПнаП_{нд}}$ - зменшення податку на прибуток від збитків від надзвичайної діяльності.

На підприємстві чистий прибуток (збиток) має такий вигляд:

$$ЧП(З)_{2010} = 5,6 - 28,1 = -22,5 \text{ тис. грн.}$$

$$ЧП(З)_{2011} = -53,7 + 45,3 = -8,4 \text{ тис. грн.}$$

$$ЧП(З)_{2012} = 24,7 - 13,7 = 11 \text{ тис. грн.}$$

На ТОВ «» чистий прибуток (збиток) має такий же вигляд як і попередній показник (фінансовий результат від звичайної діяльності), бо на підприємстві відсутні такі статті, як витрати від надзвичайної діяльності та зменшення податку на прибуток від збитків від надзвичайної діяльності.

Крім динаміки та структури витрат, доходів та аналізу фінансових результатів діяльності підприємства доцільно проаналізувати також показники прибутковості (рентабельності), щоб зробити висновок про ефективність роботи підприємства, одержаний прибуток необхідно порівняти зі здійсненими витратами [48].

Співвідношення прибутку з авансованою вартістю або поточними витратами характеризує таке поняття, як рентабельність. Вона означає прибутковість, або дохідність, виробництва і реалізації всієї продукції (робіт, послуг) чи окремих видів її; дохідність підприємств, організацій, установ у

цілому як суб'єктів господарської діяльності, прибутковість різних галузей економіки.

Як відомо, рентабельність - це рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках, тобто відносний показник. Її показники характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності, окупність витрат. Ці показники більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання [93].

Для розрахунку рівня рентабельності підприємств можуть використовуватися: загальна сума прибутку; прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), тобто від основної діяльності; прибуток від інших видів діяльності (фінансової, інвестиційної). При цьому прибуток порівнюється з авансованою вартістю, яку можна визначити в різних варіантах (весь капітал підприємства, власний капітал, позиковий капітал, основний капітал, оборотний капітал).

У процесі аналізу фінансових результатів діяльності підприємства здійснюються розрахунок і аналіз таких показників рентабельності:

- 1) рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності:

$$R_{з.в.} = \frac{\Pi_{зв.д.}}{A} \quad (3.7)$$

де $\Pi_{зв.д.}$ - прибуток від звичайної діяльності;

A - активи.

Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності має вигляд:

$$R_{з.в. 2010} = 5,6 / 1930,6 = 0,003$$

$$R_{з.в. 2011} = -53,7 / 1896,3 = - 0,02$$

$$R_{з.в. 2012} = 24,7 / 1907,6 = 0,01$$

Цей коефіцієнт є одним з основних робочих інструментів керівництва, бо він показує скільки прибутку від звичайної діяльності припадає на одиницю коштів, інвестованих в активи. Аналізуючи отримані коефіцієнти рентабельності активів, бачимо, що вони всі нижче нормативного значення (0,1), а в 2015 році взагалі має від'ємне значення, а це означає що ефективність використання майна в цілому була низкою в 2014-2016 роках ;

2) рентабельність активів за чистим прибутком:

$$R_a = \frac{ЧП}{A} \quad (3.8)$$

де ЧП - чистий прибуток;

A - активи.

Рентабельність активів за чистим прибутком має вигляд:

$$R_{a.2010} = -22,5 / 1930,6 = - 0,01$$

$$R_{a.2011} = -99 / 1896,3 = - 0,05$$

$$R_{a.2012} = 7,2 / 1907,6 = 0,003$$

Рентабельність активів показує, наскільки ефективно використовуються активи підприємства (нормативне значення $>0,14$). На нашому підприємстві в аналізованих роках показник не досяг нормативного значення, отже підприємство не ефективно використовує свої активи;

3) рентабельність власного капіталу:

$$R_{в.к.} = \frac{ЧП}{ВК} \quad (3.9)$$

де ЧП - чистий прибуток;

ВК - власний капітал.

На ТОВ рентабельність власного капіталу має вигляд:

$$R_{\text{в.к.}} 2010 = -22,5 / 1688,0 = - 0,01$$

$$R_{\text{в.к.}} 2011 = -99 / 1591,9 = - 0,06$$

$$R_{\text{в.к.}} 2012 = 7,2 / 1611,0 = 0,004$$

Рентабельність власного капіталу показує віддачу на вкладений власний капітал (нормативне значення $>0,2$). Як бачимо з розрахунків, підприємство не отримало нормативних значень цього показника в 2014-2016 роках, а це означає що віддача коштів на вкладений власний капітал дуже низька;

4) рентабельність реалізованої продукції (продажу) за чистим прибутком:

$$R_n = \frac{ЧП}{В} \quad (3.10)$$

де $ЧП$ – чистий прибуток;

$В$ – виручка.

На підприємстві реалізованої продукції за чистим прибутком має вигляд:

$$R_{\text{п.}} 2010 = -22,5 / 1146,2 = - 0,02$$

$$R_{\text{п.}} 2011 = -99 / 2459,6 = - 0,04$$

$$R_{\text{п.}} 2012 = 7,2 / 2615,3 = 0,003$$

Рентабельність продажу показує, яку частку становить чистий прибуток у виручці від реалізації (нормативне значення $0,3$; в умовах високого податкового тиску $> 0,15$). На дослідженому підприємстві цей показник також не досягнув нормативного значення та отримані результати значно нижчі за норматив, а це означає що частка чистого прибутку в загальній виручці від реалізації продукції мізерна [16].

Провівши комплексний аналіз витрат, доходів та фінансових результатів діяльності ТОВ, можна зробити висновок, що хоча аналіз структури та динаміки доходів та витрат показав позитивні тенденції в 2014-2016 роках (доходи зростали, витрати зменшувалися), але більш детальний аналіз показав, що підприємство знаходиться в досить скрутному стані. Проведений аналіз фінансових результатів показав, що в 2014 році підприємство мало низькі показники чистого доходу, валового прибутку тощо, а в 2015 році ці показники ще знизилися (крім чистого доходу), в 2016 році всі показники мали тенденцію до підвищення. Завдяки аналізу показників рентабельності підприємства, ми побачили більш чітку картину, хоча в 2016 році і були покращення в діяльності підприємства, але все одно вони досить не значні та не досягають загальних нормативів економіки.

3.2. Розробка факторної моделі чистого прибутку

Важливим питанням економічного аналізу є вивчення і вимір впливу факторів на величину досліджуваних економічних показників. Без глибокого всебічного вивчення факторів не можна зробити обґрунтованих висновків про результати діяльності підприємства, виявити резерви, обґрунтувати плани та управлінські рішення.

Під факторним аналізом розуміють методику комплексного і системного вивчення та виміру впливу факторів на величину результативних показників [22].

Основні завдання факторного аналізу чистого прибутку підприємства:

- добір факторів для аналізу досліджуваних показників;
- класифікація і систематизація їх з метою забезпечення системного підходу;

- моделювання зв'язків між результативними і факторними показниками;
- розрахунок впливу факторів і оцінювання ролі кожного з них у змінюванні величини результативного показника;
- використання факторної моделі при прийнятті управлінських рішень.

Добір факторів для аналізу того чи іншого показника здійснюють на основі теоретичних і практичних знань, набутих у цій галузі. При цьому звичайно керуються принципом: чим більший комплекс факторів досліджують, тим точнішими будуть результати аналізу. Факторний аналіз чистого прибутку підприємства дозволяє поглибити результати, отримані у межах загального аналізу [62].

Факторний аналіз спрямовано на кількісну оцінку впливу різноманітних чинників на зміну фінансових результатів діяльності підприємства. В основі факторного аналізу лежить використання методичного прийому елімінування, який дозволяє відокремити вплив кожного чинника на зміну результативного показника, що відбулася в звітному періоді. Факторний аналіз чистого прибутку передбачає побудову факторних моделей для характеристики зв'язку між чинниками та результатами [53].

Факторний аналіз фінансових результатів дозволяє поглибити результати, отримані у межах загального аналізу. Його спрямовано на кількісну оцінку впливу різноманітних чинників на зміну фінансових результатів діяльності підприємства. В основі факторного аналізу лежить використання методичного прийому елімінування, який дозволяє відокремити вплив кожного чинника на зміну результативного показника.

Для управління фінансовими результатами факторний аналіз є важливим етапом дослідження, тому що дозволяє виявити чинники прямого і

непрямого впливу на прибуток, оцінити ступінь їх впливу та визначити, що в діяльності підприємства і якою мірою необхідно змінювати для покращення його фінансових результатів.

Прибуток є одним із узагальнюючих показників, що характеризує кінцевий результат діяльності підприємства. Від розміру отриманого прибутку залежить формування оборотних коштів, виконання зобов'язань перед бюджетом та партнерами по виробничій діяльності, платоспроможність, виділення коштів на оплату праці тощо. У величині прибутку знаходять відображення всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання: техніка і технологія, якість продукції, організація виробництва та управління, галузеві та інші специфічні особливості сільського господарства. Тому факторний аналіз прибутку є необхідною умовою ефективного управління доходами і витратами підприємства, збільшення його розміру і підвищення рентабельності [90].

Вплив факторних показників на зміну результативного у звітному році порівняно з попереднім можна визначити одним з методів факторного аналізу: ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, індексним, логарифмування, інтегрування тощо. Перші чотири перелічені методи ґрунтуються на прийомі елімінування.

Елімінування означає усунути, виключити вплив усіх чинників на величину результативного показника, крім одного. Використовуючи цей прийом, визначимо вплив кожного чинника на чистий прибуток.

Для факторного аналізу чистого прибутку оберемо один з методів елімінування - ланцюгові підстановки. Взаємозв'язок показників можна представити у вигляді формули:

$$\text{ЧП}(3) = \Delta\P \times \text{OA} \times d_{\text{OA}} \times R_{\text{чист}} \times \Phi_{\text{В}} \times \Phi_{\text{З}} \times \text{ПП} \quad (3.11)$$

де $\Delta\Pi_{(OA)}$, $\Delta\Pi_{(d\ OA)}$, $\Delta\Pi_{(R)}$, $\Delta\Pi_{(Фв)}$, $\Delta\Pi_{(Фз)}$, $\Delta\Pi_{(ПП)}$ - абсолютна зміна чистого прибутку внаслідок зміни відповідних чинників;

OA_0 , OA_1 – середні залишки оборотних активів відповідно в базисному та звітному роках ;

d_{OA0} , d_{OA1} – оборотність оборотних активів відповідно в базисному та звітному роках ;

$R_{чиста0}$, $R_{чиста1}$ – чиста рентабельність діяльності відповідно в базисному та звітному роках;

$Фв_0$, $Фв_1$ - фондівіддача відповідно в базисному та звітному роках;

$Фз_0$, $Фз_1$ - фондозабезпеченість відповідно в базисному та звітному роках;

$ПП_0$, $ПП_1$ - продуктивність праці відповідно в базисному та звітному роках.

З використанням методу ланцюгових підстановок можна визначити вплив кожного фактора на рівень чистого прибутку, в загальному вигляді :

$$\Delta\Pi_{(OA)} = ((OA_1 \times d_{OA0} \times R_{чиста0} \times Фв_0 \times Фз_0) / ПП_0) - ((OA_0 \times d_{OA0} \times R_{чиста0} \times Фв_0 \times Фз_0) / ПП_0) \quad (3.12)$$

$$\Delta\Pi_{(d\ OA)} = ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{чиста0} \times Фв_0 \times Фз_0) / ПП_0) - ((OA_1 \times d_{OA0} \times R_{чиста0} \times Фв_0 \times Фз_0) / ПП_0) \quad (3.13)$$

$$\Delta\Pi_{(R)} = ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{чиста1} \times Фв_0 \times Фз_0) / ПП_0) - ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{чиста0} \times Фв_0 \times Фз_0) / ПП_0) \quad (3.14)$$

$$\Delta\Pi_{(Фв)} = ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{чиста1} \times Фв_1 \times Фз_0) / ПП_0) - ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{чиста0} \times Фв_0 \times Фз_0) / ПП_0) \quad (3.15)$$

$$\Delta\Pi_{(\Phi_3)} = ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{\text{чиста1}} \times \Phi_{B1} \times \Phi_{31}) / \text{ПП}_0) - ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{\text{чиста1}} \times \Phi_{B1} \times \Phi_{30}) / \text{ПП}_0) \quad (3.16)$$

$$\Delta\Pi_{(\text{III})} = ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{\text{чиста1}} \times \Phi_{B1} \times \Phi_{31}) / \text{ПП}_1) - ((OA_1 \times d_{OA1} \times R_{\text{чиста1}} \times \Phi_{B1} \times \Phi_{31}) / \text{ПП}_0) \quad (3.17)$$

Факторна модель чистого прибутку підприємства має такий вигляд:

$$\Delta\Pi_{(OA)} = ((4,99 \times 294,87 \times (-4,02) \times 2,06 \times 24,2) / 59,99) - ((5,11 \times 294,87 \times (-4,02) \times 2,06 \times 24,2) / 59,99) = -4915,4 + 5033,6 = 118,2 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta\Pi_{(d_{OA})} = ((4,99 \times 267,01 \times (-4,02) \times 2,06 \times 24,2) / 59,99) - ((4,99 \times 294,87 \times (-4,02) \times 2,06 \times 24,2) / 59,99) = -4451 + 4915,4 = 464,4 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta\Pi_{(R)} = ((4,99 \times 267,01 \times 0,27 \times 2,06 \times 24,2) / 59,99) - ((4,99 \times 267,01 \times (-4,02) \times 2,06 \times 24,2) / 59,99) = 298,9 + 4451 = 4749,9 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta\Pi_{(\Phi_B)} = ((4,99 \times 267,01 \times 0,27 \times 2,86 \times 24,2) / 59,99) - ((4,99 \times 267,01 \times (0,27 \times 2,06 \times 24,2) / 59,99) = 415,1 - 299 = 116,1 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta\Pi_{(\Phi_3)} = ((4,99 \times 267,01 \times 0,27 \times 2,86 \times 29,4) / 59,99) - ((4,99 \times 267,01 \times 0,27 \times 2,86 \times 24,2) / 59,99) = 504,2 - 415 = 89,2 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta\Pi_{(\text{III})} = ((4,99 \times 267,01 \times 0,27 \times 2,86 \times 29,4) / 79,25) - ((4,99 \times 267,01 \times (0,27 \times 2,86 \times 29,4) / 59,99) = 381,7 - 504,2 = -122,5 \text{ тис. грн.}$$

Зазначена вище модель дозволяє дослідити, як саме на чистий прибуток підприємства впливають показники, що характеризують :

- економічний потенціал підприємства (середні залишки оборотних активів);

- ефективність використання ресурсів (фондовіддача та продуктивність праці);
- ділову активність (оборотність оборотних активів);
- рентабельність фінансового-господарської діяльності (чиста рентабельність);
- якісний стан основних засобів (фондозабезпеченість).

Так, найвагоміший позитивний фактор даної моделі є чиста рентабельність (відношення чистого доходу до прибутку); негативним фактором впливу був зміна такого показника як продуктивність праці (відношення виготовленої продукції до середньорічної кількості працівників), цей фактор є резервом зростання чистого прибутку на майбутнє. Отже, на фінансовий стан ТОВ «Підволочиський хлібзавод» негативно вплинула і зміна кількості працівників (а саме їх зменшення), і зменшення їх продуктивності праці персоналу.

Можна зробити висновок, що будь-яке підприємство - це складна система, для якої характерний ланцюжок «витрати – доходи – фінансові результати». Аналіз такого ланцюжка неможливий без системного підходу з використанням факторного аналізу, що в подальшому допоможе підприємству покращити свій фінансовий стан та закріпитися на ринку.

В факторній моделі розглядаються майже всі групи показників, що характеризують фінансовий стан підприємства (рентабельність його діяльності, ефективність використання ресурсів) і є можливість кількісно-якісної оцінки взаємозв'язку між ними як елементами однієї системи. Дану модель можна вважати адаптивною до сучасних вимог стратегічного аналізу діяльності підприємства, основними принципами якого є системність і комплексність.

3.3. Експертна оцінка прогнозного звіту про фінансові результати (про сукупний дохід)

Експертиза (від [лат. expertus](#) — досвідчений, знавець) — розгляд, дослідження [експертом](#)-фахівцем якихось справ, питань, що потребують спеціальних знань. У найбільш загальному вигляді експертиза — це спосіб аналізу причинно-наслідкових зв'язків не тільки стосовно того, що вже відбулося, але й того, що очікується, має або може відбутися; це спосіб пізнання певної реальності у тих випадках, коли ця реальність не піддається прямому вимірюванню, обрахуванню і взагалі якому завгодно «об'єктивному дослідженню».

Судова експертиза - це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

Судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань.

Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності.

Під час проведення судових експертиз об'єкти дослідження можуть бути пошкоджені або витрачені лише у тій мірі, в якій це необхідно для дослідження.

Висновок експерта – це результат діяльності експерта з проведення експертизи, що являє собою докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді

на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи, викладений у складеному відповідно до вимог закону документ

Запорукою успішності будь якого бізнесу є передбачення майбутнього фінансового стану підприємства, визначення очікуваного розміру його фінансування. Визначення ймовірної діяльності підприємства в майбутньому може бути забезпечено шляхом розробки прогностичних фінансових документів – проектів майбутніх звіту про фінансові результати. Прогностичний звіт про фінансові результати являє собою робочий план для всього підприємства в цілому, а прогностичний бухгалтерський баланс відображає сумарний вплив передбачуваних майбутніх управлінських рішень на фінансовий стан підприємства [9].

Під час складання прогностичного звіту про фінансові результати (про сукупний дохід), частіше використовується метод відсотка від продажу, за якими статті звіту, які залежать від зміни продажу перераховуються на однаковий відсоток зменшення або збільшення доходу від реалізації продукції.

Дані статті поділяються на такі типи:

- автоматично утворені – змінюються пропорційно обсягу продажу (дохід від реалізації продукції, собівартість реалізованої продукції, операційні доходи, витрати)
- регульовані статті – утворюються незалежно від обсягу продажу (фінансові доходи і витрати, інші доходи і витрати) [47].

Слід зазначити, що прогнозування звіту про фінансові результати (сукупний дохід) має свою специфіку:

- суми надзвичайних витрат і доходів не підлягають плануванню;

- визначення прогнозу використання чистого прибутку для розрахунку показника «доповнення до нерозподіленого прибутку», для чого розмір чистого прибутку за прогнозованим звітом зменшують на величину оголошених дивідендів;

- «доповнення до нерозподіленого прибутку» додається до статті «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» при складанні прогнозованого балансу;

- прогнозований звіт про фінансові результати може не містити інформацію за розділом II «Елементи операційних витрат» і III «Розрахунок показників прибутковості акцій» [62].

Побудуємо прогнозний звіт про фінансові результати для підприємства, використовуючи такі припущення, за результатами проведеного аналізу форм звітності за два роки :

- середньорічний темп росту виручки від реалізації продукції буде становити 20 %;

- суму витрат, що включені до собівартості реалізованої продукції, у розрахунку на 1 грн. виручки від реалізації підприємство має можливість знизити у наступному році з 88,26 коп. до 80,0 коп. за рахунок скорочення витрат на електроенергію та відносної економії витрат на оплату праці;

- інші витрати підприємство планує скоротити до 9 % виручки від реалізації (чистої); також є можливість скоротити витрати на зв'язок, відрядження робітників апарату управління, утримання приміщень;

- інші операційні доходи та витрати підприємство залишає на рівні 2015 року.

Отже, встановлення середньорічної виручки від реалізації продукції на рівні 20% збільшить чистий дохід підприємства на 435,94 тис.грн.

Зниження суми витрат, що включені до собівартості реалізованої продукції, у розрахунку на 1 грн. виручки від реалізації підприємство з 88,26 коп. до 80,0 коп. за рахунок скорочення витрат на електроенергію та відносної економії витрат на оплату праці дає змогу зменшити собівартість реалізованої продукції на 246,48 тис. грн.

Таким чином, показник фінансової діяльності підприємства значно покращаться при дотриманні вказаних тенденцій змін і підприємство матиме можливість отримати 10,4 тис. грн. чистого прибутку.

показники фінансової діяльності підприємства значно покращаться при дотриманні вказаних тенденцій змін:

- підприємство матиме можливість отримати 62,31 тис. грн. валового прибутку, що на 18,85 тис. грн. більше ніж у попередньому році;
- витрати на 1 грн. виручки від реалізації знизяться на 15,71 коп.;
- сума чистого прибутку в розрахунку на 1 грн. виручки від реалізації складатиме 0,4 коп. замість 0,33 коп. у звітному році. Підприємство, зважаючи на позитивні тенденції, у прогнозованому періоді забезпечить прибуткову діяльність.

Таким чином, отриманий прибуток є найважливішим показником, який узагальнено характеризує виробничо-фінансову діяльність підприємства. В отриманому прибутку відображається виконання таких важливих якісних показників, як підвищення продуктивності праці, зниження собівартості та підвищення якості продукції, використання виробничих фондів. Прибуток є основним джерелом розширення основних і оборотних фондів, дієвим фактором, який стимулює досягнення високих показників виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипова А. В. Фінансові результати в системі бухгалтерського обліку: сучасний стан та напрямки удосконалення / А. В. Антипова // Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України : тези доповідей V Студентської наукової конференції (зі статусом наукової), Львів, 18–19 жовтня 2012 року. Ч. 1.– Л : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 22–24.
2. Афанас'єва О. Є. Визначення фінансового результату: вітчизняна та зарубіжна практика/ О. Є. Афанас'єва // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. - №3. – С.27-29
3. Балабані І.Т. Фінансовий аналіз і планування господарюючого суб'єкта. / І.Т. Балабані // Фінанси й статистика. - 2006. – № 25. – С.134 - 147.
4. Барнгольц С.Б. Методологія економічного аналізу діяльності господарюючого суб'єкта. / С.Б. Барнгольц // Фінанси й статистика. - 2007. – № 32. – С.129 - 145.
5. Беспалько М. М. Теоретико – методологічні основи обліку, аналізу і аудиту фінансових результатів / М. М. Беспалько // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2008. – № 22. – С. 12 - 17.
6. Белгородцева М. О. Семантика поняття “фінансові результати” та методика їх обліку/ М. О. Белгородцева // Вісник ЖДТУ. – 2013. - №1. – С.29-32.
7. Білуха М. Судово-бухгалтерська експертиза та її функції у майнових правовідносинах / М.Білуха, Т.Микитенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. - № 3. – С. 62-65.
8. Борисейко Ю.В. Дохід та виручка в бухгалтерському обліку: розмежування понять / Ю.В. Борисейко. // Збірник матеріалів всеукраїнської

інтернет-конференції «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання». – 2013. - №1. – С. 263-265.

9. Бурдюк О.В. Оцінка фінансових результатів діяльності в звітності підприємства / О.В. Бурдюк // Розвиток науки про бухгалтерський облік. – Ж. : Профиздат. - 2006. – С. 18 - 24.

10. Бурлака С. М. Особливості визначення фінансових результатів діяльності підприємства / С.М. Бурлака // Управління розвитком. – 2013. - №15.– С.91-94.

11. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для вищ. навч. закл] / Ф.Ф. Бутинець– М.: ПП Рута, 2005. – 756 с.

12. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: [навч. посіб] / Ф.Ф. Бутинець., О.П. Войналович, І.Л. Томашевська. – М.: ПП Рута, 2005. – 528 с.

13. Вдовенко Н.О. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку фінансових результатів в умовах його автоматизації / Н.О. Вдовенко // Вісник ЖІТІ. - 2006. – № 15. – С. 141 - 143.

14. Верига Ю.А., Бухгалтерський облік: нормативно - правові документи. / Ю.А.Верига, Г.І. Зима. – К.: ЦУЛ, 2009. - 656 с.

15. Вороніна, О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореферат. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами” / О.О. Вороніна. – Х., 2009. – 25 с.

16. Герасимчук В. Г. Переваги та недоліки стратегічного аналізу фінансових результатів підприємства /В. Г. Герасимчук// Актуальні проблеми економіки. – 2012. - №10. – С. 23 – 25.

17. Голяш І.Д. Використання методу гіпотетичних припущень у судово-економічній експертизі / І.Д.Голяш, С.Р.Романів // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Прогнозування та моделювання соціально-економічних процесів сьогодення».-Київ, 2017.- С.87-90.

18. Гладких Т.В. Фінансовий облік : [навч. посіб.] / Т.В Гладких– К.: ЦНЛ, 2007. – 480 с.

19. Гнида О. О. Аналіз та систематизація нормативно-правового забезпечення обліку фінансових результатів/ О.О. Гнида // I міжнародна наукова інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Стратегічні орієнтири розвитку економіки України» Львів, 27 лютого 2013 р.- Л : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 26–28.

20. Голов С.Ф. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування / С.Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – №11. – С. 43 – 58.

21. Головка Т.В. Стратегічний аналіз: [навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / [Т.В. Головка, С.В. Сагова]; за ред.. М.В. Кужельного. – К.: КНЕУ, 2010. – 198с.

22. Гордополов В.В. Застосування факторного аналізу при оцінці фінансових результатів діяльності підприємства/ В. В. Гордополов// Економічний аналіз. – 2011. - №8(2). – С.95-98.

23. Господарський кодекс України ВРУ від 13.01.2003 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 12. – Ст.63.

24. Греб Н. І. Облікова політика в організації обліку витрат виробництва / Н. І. Греб // Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України : тези доповідей V Студентської наукової конференції (зі статусом

наукової), Львів, 18–19 жовтня 2012 року. Ч. 1.– Л : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 53–54.

25. Гриниха М. В. Підходи науковців до обліку фінансових результатів в історичному аспекті виробництва / М. В. Гриниха. // XXI міжнародна наукова конференція аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми функціонування господарської системи України», Львів, 16-17 травня 2014 року. - Л : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 45–47.

26. Грязнова А.Г. Фінанси / А.Г. Грязнова, Е.В. Маркина, М.Л. Седова и др. [2-е изд., перераб. и доп.] — М.: Финансы и статистика, 2012. — 496 с.

27. Гуцалюк З.О. Прогнозний (стратегічний) облік і сучасні проблеми розвитку теорії бухгалтерського обліку / З.О. Гуцалюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №11. – С 15 - 23.

28. [Данилюк М.](#) Економічна експертиза: наукові засади та практичне використання / М. Данилюк // [Вісник Тернопільського національного економічного університету](#). - 2015. - Вип. 4. - С. 173-175.

29. Дик О. К. Роль економічного аналізу у зміцненні фінансово-господарської діяльності підприємства / К. О. Дик // Міжнародна наукова студентсько-аспірантська конференція «Актуальні проблеми розвитку національної економіки України», Львів, 13-14 травня 2011 року. – Л : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 26–28.

30. Дікань Л.В. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз : [навч. посіб.] / Л.В. Дікань, О.О. Вороніна. – Х.: СПДФО, 2008. - 92 с.

31. Долгопятова І. С. Облік, аналіз і аудит фінансових результатів на малих підприємствах / І. С. Долгопятова // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2009. –№ 13. – С. 12 - 16.

32. Драч М. Ю. Використання результатів економічного аналізу в управлінні ефективністю підприємства / М. Ю. Драч // III наукова конференція аспірантів, пошукувачів та магістрів «Облік, аналіз та контроль в системі управління підприємницькими структурами», Львів, 21-22 березня 2013 року. – Л : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 33–35.

33. Дубровина Т.А. Бухгалтерский учет в страховых организациях / Т. А. Дубровина // М.: ЮНИТИ, 2000. – с.316.

34. Жуков В. Н. Учет финансовых результатов для целей налогообложения//Бухгалтерский учет. – 1997. - № 12. – С.4-10.

35. Жураковська І.В. Склад бухгалтерських доходів і витрат в податковому обліку / І.В. Жураковська // Економічний форум. – 2012. – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/Portal/so.pdf>

36. Загородний В.П. Бухгалтерський облік в Україні (з використанням нац. стандартів) : [підручник для студентів вузів] / В. П. Загородний– К.: А.С.К., 2006. – 139 с.

37. Загородній, А.Г. Облік і аудит: [термін. словник] / Загородній А.Г. // - Х.- Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, 2013.-№4.-с. 360.

38. Золотухін О. О. Бухгалтерський облік у період фінансово – економічної кризи / О. О. Золотухін // Вісник податкової служби України. – 2009. – № 21. – С. 26 - 27.

39. Іванечко П. М. Облік витрат за “місцями виникнення” та за “центрами відповідальності” як основа побудови управлінського обліку витрат / П. М. Іванечко // Галицький економічний вісник. – 2012. - №2. – С.139-143.

40. Іванова Н. Є. Нормативно-правова база формування, розподілу, використання та обліку доходів підприємства динаміка змін в ній Міжвузівська студентська наукова конференція Актуальні фінансово –

економічні проблеми сучасного розвитку України/ Н. Є. Іванова // Міжвузівська студентська наукова конференція «Актуальні фінансово – економічні проблеми сучасного розвитку України», Миколаїв, 3 листопада 2012 року. – М : Видавництво Національного університету імені адмірала Макарова, 2012. – С. 44–46.

41. Калюга О.В., Контроль финансовой отчетности и правильность ее составления. / О.В. Калюга, Є. В. Калюга. – К.: Ника – Центр, 2001.- с.86.

42. Кавун С.В. Система економічної безпеки : методологічні та методичні засади / Кавун С.В. - Х.: ХНЕУ, 2009. - 299с.

43. Коваленко О.Ю. Методичні основи прогнозування фінансового стану підприємства. /О. Ю. Коваленко// Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2011. - №1. – С.78-91.

44. Ковальова В.О. Стратегічний аналіз, як один із методів аналізу фінансових результатів /В. О. Ковальова// Економіка і регіони. – 2011. - №8. – С. 45 – 47.

45. Кольцова Т.А. Об организации системы управленческого учёта на предприятии / Т. А. Кольцова // Академический вестник. – 2010. – № 4. – С. 106-110.

46. Кондраков Н. П. Бухгалтерський облік: [Навчальний посібник] / Н. П. Кондраков. – [4-е вид., доп.]. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 640 с.

47. Коркуна Д.М. Фінансове прогнозування як основа фінансових планів підприємства. /Д.М. Коркуна // Вісник національного університету Львівська Політехніка. – 2008. - № 628.- С. 539-545.

48. Кривцова Т.О. Удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як форми економічного контролю / Т.О.Кривцова // Бізнесінформ. – 2015. - №2. – С.48-53.

49. Лебедзевич Я.В. Методологічні принципи формування облікової інформації про доходи і витрати підприємства. / Я. В. Лебедзевич // – Ж: ЖІТІ, 2000.- 345с.

50. Малець А.Р. Бухгалтерський облік доходів, витрат та фінансових результатів основної діяльності підприємств / А. Р. Малець // IV Студентська наукова конференція «Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України», Львів, 20-21 жовтня 2011 року.– Л : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 48–49.

51. Матвійчук М. З. Теоретичні аспекти функціонування управлінського обліку на підприємстві / М. З. Матвійчук // Інноваційна економіка. – 2013. - №6. – С.299-305

52. Меркулова В. І Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств [Електронний ресурс]/ В. І. Меркулова // Наукові дослідження молоді – вирішенню проблем Європейської інтеграції: матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів, м. Харків, 3–4 квітня 2014 р. – 1CD–ROM. – Загл. з етикетки диска.

53. Меркулова В. І. Systematic approach to strategic analysis of costs, revenues and financial performance of a company / В.І. Меркулова, С.В. Шубіна // Молодий вчений. – 2014. - №11. – С.117-120.

54. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. / В. О. Мец // — К.: Вища школа, 2008. — 278 с.

55. Мороз Ю. Ю. Облік фінансових результатів діяльності підприємства / Ю. Ю. Мороз // Вісник ЖДТУ. – 2013. - №2. – С.135-141.

56. Мочерний, С. В. Політична економія [навч. посібник] / С.В. Мочерний. – К.: Знання-Прес, 2002. – 687 с.

57. Овсійчук О. В. Проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємства / О. В. Овсійчук // Управління розвитком. – 2013. - №15. – С.142-144.

58. Олійник Я. В. Організація обліку як галузь наукового пізнання Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки і практики : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. ; 6—7 груд. 2012 р. — К. : КНЕУ, 2012. — С. 41-44.

59. Осадча О. О. Генезис поглядів на відображення інформації про фінансові результати в системі бухгалтерського обліку/ О. О. Осадча // Економічні науки. – 2012. - №9. – С.276-284.

60. Осадча О. О. Економічна вигода як критерії визначення доходу від підприємницької діяльності / О. О. Осадча // Наукові записки. – 2012. - №1. – С.344-346.

61. Остапенко О. А. Сутність поняття «фінансовий результат» / О. А. Остапенко // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – 2013. - №4. – С.353-360.

62. Павлова І. В. Прогнозування фінансових показників як елемент планування розвитку діяльності підприємства./ І. В. Павлова // Збірка наукових праць «Логістика». – 2010. – №69.- С.752-755.

63. Петрик О. А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: [навч. посібник] / О. А. Петрик, В. Я. Савченко, Д. Є. Свідерський К.: КНЕУ, 2008. - 472 с.

64. Петрук М. М. Управлінський облік витрат, доходів і фінансових результатів / М. М. Петрук // Студентський вісник університету водного господарства. – 2013. - №1. – С.198-201.

65. Пипко, В. А. Настільна книга бухгалтера та аудитора Текст / В.А. Пипко, Л.Н. Булавіна. – [5-е вид., доповнене]. – М.: Фінанси і статистика, 2011. – 592 с.

66. Податковий кодекс України 19.01.2012 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 17. – Ст. 112.

67. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 „Дохід” : Наказ Мінфін № 290 від 29.11.1999 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

68. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 „Витрати”: Наказ Мінфін № 318 від 31.12.1999 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

69. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №18 „Будівельні контракти”: Наказ Мінфін № 205 від 28.04.2001 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01>

70. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №31 „Фінансові витрати” : Наказ Мінфін № 415 від 28.04.2006// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>

71. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України ВРУ № 996-XIV від 16.07.1997 // Відом. Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 365.

72. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Мінфін № 73 від 07.02.2013// [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

73. Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій :

Інструкція МФУ № 291 від 30.11.1999// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

74. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України : Наказ Мінфін №627 від 27.06.2013// [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/showz16>

75. Про затвердження Змін до деяких методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку : Наказ Мінфін №1192 від 30.12.2013 // [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.minfin.gov.ua/control/uk>

76. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку фінансових витрат : Наказ Мінфін N 1300 від 01.11.2010 // [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/1297-1300.html>

77. Прокопович Л. Б. Центри відповідальності та облік витрат / Л. Б. Прокопович // Наукові праці. – 2011. - №9. – С.41-44.

78. Пушкар, М. С. Фінансовий облік : [підручник] / М. С. Пушкар. – Т: Карт-бланш, 2002. – 628 с.

79. Самохін Л. В Протиріччя в методах обліку доходів і витрат та шляхи їх усунення/ Л. В. Самохін // Наукові праці ДонНТУ. – 2010. - №8. – С.62-70.

80. Саченко С. І., Черешнюк О. М. Економічна експертиза розрахунків з покупцями / С. І. Саченко, О. М. Черешнюк // Сучасні наукові погляди на вдосконалення економіки: перспективи та розвиток: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Аналіт. центр «Нова економіка», 2016. – С. 69-72.

81. Скринько І. О. Проблеми бухгалтерського обліку фінансових результатів та шляхи їх удосконалення / І. О. Скринько // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 5. – С. 34 - 36.

82. Сопко В. В. Організація оцінки обліку доходів та витрат в системі економічної безпеки підприємства / В.В. Сопко // Фінанси, облік і аудит. – 2013. - №2. – С.241-251.

83. Стоун Д., Хитчинг К. Бухгалтерский учет и финансовый анализ / Д. Стоун, К. Хитчинг // — М.: Сирин, 2008. — 432 с.

84. Сук Л.К. Організація бухгалтерського обліку: підручник / Л.К. Сук, Л.П. Сук. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2009. – 624 с.

85. Фецович, Т.Р. Формування фінансових результатів підприємств / Т.Р. Фецович // Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. - №36. – С. 405-410.

86. Фінансова діяльність підприємств: Підручник. / [Бандурка О. М., Коробов М. Я., Орлов П. І., Петрова К. Я.] – К.: Либідь, 2002. – 384 с.

87. Чацкис Е.Д. Бухгалтерский учет активов, собственного капитала, обязательств и хозяйственных операций: [учебное пособие]. / Е.Д. Чацкис, А.Н. Лысюк, Т.П. Михайлова. – Д: ДонГУЭТ, 2001.-с.340.

88. Черевик Н.В. Особливості обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу в Україні / Н.В. Черевик // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. – Кр: КрНУ, 2012. – № 6 (77). – С. 149-154.

89. Чорнявська Т. М. Облікова політика підприємства як фактор управління доходами і фінансовими результатами діяльності / Т. М. Чорнявська // Облік і фінанси. – 2012. - №1. – С.82-85.

90. Ширягіна О. Е. Прибуток підприємства: історичний аспект / О. Е. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 12. – С. 156-159.

91. Шубіна С.В. Фінансовий аналіз. Практикум : [навчальний посібник] / С.В. Шубіна, О. Ю. Мірошник, В.О. Швадченко – К.: «Центр учбової літератури», 2013.-296 с.

92. Шубіна С.В. Аналіз господарської діяльності [опорний конспект лекцій] / С.В. Шубіна - Харків: ХІБС УБС НБУ, 2012. - 267 с.

93. Шубіна С.В. Шляхи оптимізації обліку і аналізу фінансових результатів діяльності підприємства / С.В. Шубіна, А.Г. Щетиніна // Управління розвитком. Збірник наукових праць. – 2008.- № 5. - С. 39 – 41.

